

Miramar

VALLDEMOSSA

Coll Bardolet

BANCA MARCH

C/ Chopin, 3
Tèlèfon 61 23 77
VALLEMOSSA

Miramar

VALLEMOSSA

DIRECCIÓ

Margalida Calafat i Torres

COORDINA

Antònia Serrano i Darder

EQUIP DE REDACCIÓ

Antònia M. Calafat i Rivas

Nicolau S. Cañellas i Serrano

Rafael Estaràs i Estaràs

Miquel Joan i Salvà

Catalina Julià i Noguera

Jaume Moià i Villalonga

Joan Carles Palos i Nadal

Benigne Palos i Vadell

Miquel Ripoll i Rullan

Antònia Serrano i Darder

Matilde Serrano i Darder

Pere Bru Serrano i Darder

Sebastià Trias i Mercant

Jaume Vila i Mulet

INFORMACIÓ MUNICIPAL

Margalida Ripoll i Colom

INFORMACIÓ ESPORTIVA

Bartomeu Torres i Morell

INFORMACIÓ MUSICAL

Ramon Andreu

DIBUIX I FOTOGRAFIA

Toni Gelabert i Serrano

Joana Lladó i Vila

Josep Lladó i Vila

Antoni Muntaner i Bujosa

Josep Antoni Serrano i Darder

Pere Bru Serrano i Torres

Joan Tortella i Araque

ASSESORAMENT

LINGÜÍSTIC

Antonia M. Calafat i Rivas

Catalina Julià i Noguera

COL.LABOREN

Andreu Bestard i Mas

Carme Bosch i Juan

Xesca M. Cañellas i Serrano

MAQUETACIÓ

Documenta Balear s.a.

IMPRESSIÓ

Impremta Politècnica

DIPÒSIT LEGAL

PM 761-1989

Els articles publicats a la revista, expressen únicament l'opinió dels seus autors.

EDITORIAL	4
COL.LABORACIONS	
Notes històriques referents al llinatge Trias	5
INVESTIGACIÓ	
Calls i ulls de poll	7
VALLDEMOSSA DINS LA MEMÒRIA DEL TEMPS	
En Guillem Cerdà	8
Un estiu a Valldemossa	9
COL.LABORACIONS	
Ramon Llull i el lul.lisme valldemossí	12
MENÚ	
Petita història de l'Hotel de l'Artista	13
ENTREVISTA	16
LA VIDA	
De com fou la peregrinació a Roma i de com feren Santa a la Beata ...	19
L'escolania del vicari Homar	21
El Carnaval a la vila	23
Ajuntament / Església	24
Dia de les Illes Balears	25
Notícies	26
Sant Antoni Abat	29
LA VILA	
Antoni Muntaner Bujosa: Persona del poble 1990	30
MARXA JOVE!!	
Racó del jovent	31
Tirant lo Blanc	32
La veu dels nostres poetes i glosadors	34
Comitè pro-Chopin	36
ESPORT	
Vicenç Colom Colom	37
EXCURSIONISME	
Un merescut homenatge	38
La nostra cuina / Jardineria / Endevinalles	41
Com els nostres padrins entretenien els seus néts	42

AGRAÏMENT: L'OCB a Valldemossa agraeix profundament a l'artista pintor Josep Coll i Bardolet l'obsequi que ens ha fet de les portades de la Revista Miramar, les quals reproduïxen un oli realitzat per ell mateix amb gran encert.

La gran tasca de Francesc de Borja Moll ve resumida per un gran coneixement dels mots, coneixement que ve donat per la feina diària, per la infatigable certesa d'un fruit. I la característica bàsica del seu fruit és la diversitat. S'interessà durant tota la seva vida per aspectes molt diversos de la llengua i, així, podem ara gaudir d'una extensa bibliografia. Passem a analitzar un poc cada un dels aspectes dels quals Moll s'ocupà i recordem algunes de les seves obres més importants.

1.Lexicògraf: Continuà i enllestí la més important obra lexicogràfica sobre la llengua catalana publicada fins ara: el **DICCIONARI CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR**, iniciada per Mn. Alcover, que és en tot moment diccionari de la llengua antiga i moderna, oral i escrita, popular i culta. També el **DICCIONARI CATALÀ-CASTELLÀ. CASTELLÀ-CATALÀ**.

2.Gramàtic: **GRAMÀTICA CATALANA REFERIDA ESPECIALMENT A LES ILLES BALEARS** (1968). **LA LENGUA DE LAS BALEARES ENSEÑADA A PERSONAS DE HABLA CASTELLANA. GRAMÁTICA HISTÓRICA CATALANA** (1952), avui és un dels textos bàsics per a l'estudi de l'evolució lingüística del català des del llatí.

3.Lexicòleg: Gran estudiós de l'origen i significació dels mots, **VOCABULARI TÈCNIC DELS MOLINS DE VENT A LES BALEARS** i **VOCABULARI POPULAR DE L'ART DE LA CONSTRUCCIÓ**, en el Butlletí de Dialectologia Catalana (1934-19350).

4.Dialectòleg: Publicà d'una manera incompleta, **LA FLEXIÓ VERBAL EN ELS DIALECTES CATALANS** ("Anuari de l'oficina Romànica de Lingüística i Literatura", 1929-1933). **ELS PARLARS BALEÀRICS** (Actas y memorias del VII Congreso Internacional de Lingüística Románica, 1955).

5.Historiador de la llengua: **TEXTOS I ESTUDIS ME-**

DIEVALS (Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 1982).

6.Onomasticòleg: Com a estudiós dels noms propis, de persona i de lloc va fer ja una comunicació l'any 1955 en el V Congreso Internacional de Ciencias Onomásticas amb el títol: **EL FICHERO DE TOPONIMIA BALEAR**. Però no hi ha dubte que la seva obra més important és **ELS LLINATGES CATALANS** (1959), fa pocs anys reeditada, molt ampliada i corregida (1982).

7.Traductor: Sobretot traduí textos o manuals bàsics. **MANUAL DE LINGÜÍSTICA ROMÁNICA** de Vidos.

8.Folklorista: Preocupat, majoritàriament, pel cançoner i les rondalles. Destacar les introduccions als quatre volums del **CANÇONER POPULAR DE MALLORCA**, del Pare Ginard (1967-1975). També **LA CENSURA MORAL DE MOSSÉN ALCOVER A LES SEVES RONDAIES MALLORQUINES** (1970). També va fer molts dels dibuixos de les **RONDAIES MALLORQUINES** de Mn. Alcover.

9.Publicista: Té, en resum, uns centenars de títols de divulgació lingüística escampats per diaris i revistes, pròlegs,...Una breu mostra és **L'HOME PER LA PARAULA** (1974).

També cal citar aquí la seva tasca com a editor i impulsor de tasques culturals (Obra Cultural Balear), com a versificador (**VERSOS DE LA CEBA**), com a autor de llibres de memòries, **ELS MEUS PRIMERS TRENTA ANYS** i **ELS ALTRES QUARANTA ANYS** o com a biògraf **UN HOME DE COMBAT**.

Volem fer constar aquí que els llibres citats són només una breu mostra de cada un dels apartats que Moll tan bé conreà. La conjunció de pragmatisme, didàctica, bon humor, tenacitat i constància és difícilment aconseguida per l'home. Simplement Francesc de Borja Moll n'és una excepció.

Orígens i escuts del llinatge de Valldemossa

Notes històriques referents al llinatge Trias

Com a complement al que publicarem al número 4 de la revista *Miramar* us oferim el resum d'un estudi curiosíssim dut a terme pel nostre amic el Dr. Sebastià Trias sobre la història dels seus avantpassats.

"Noblesa dels Trias i Carles V".

El 7 de maig de 1534 Antoni Trias, notari, va presentar al Lloctinent i Capità General de Mallorca, un privilegi de l'Emperador Carles V que confirmava la seva noblesa, que era de classe militar i que podia exercir de notari compaginant els dos oficis.

"Noblesa i casa de Son Trias d'Esporles".

Baltasar Trias, fill de Baltasar i de Rafaela Gener, en plet amb Antoni Desi per la possessió de Son Trias presentà una còpia autèntica d'informació rebuda l'any 1647, amb provisió del Virrei de Mallorca on s'articula:

1. "...que la casa y apellido de Trias, llamados de Spolles, es de solar antiquísimo y muy principal, y por tal tenido y reputado comunmente por todos los moradores de la Isla de Mallorca, y así es cierto, público y notorio."

2. "Que dirán personas fidedignas, que han oído dezir que el antecesor desta casa y apellido fue uno de los Cavalleros que se hallaron en la Conquista de Mallorca ..."

3. "...que han visto en la iglesia parroquial del dicho lugar de Spolles avia, y en el día de oy ay una vander,

escudo, yelmo y espada que tienen gravadas las armas de aquel primer Trias..."

4. "Que en premio de los hechos de aquel primer Trias le fue concedida y dada la inmunidad y franqueza de todos los derechos y alcavalas, de la manera que la gozan los clérigos, para él y toda su descendencia masculina: y en esta conformidad toda esta descendencia de Trias de Spolles gozan de dicha franqueza y están registrados en los libros de la Universidad entre los otros, que gozan de dicha franqueza en este Reyno..."

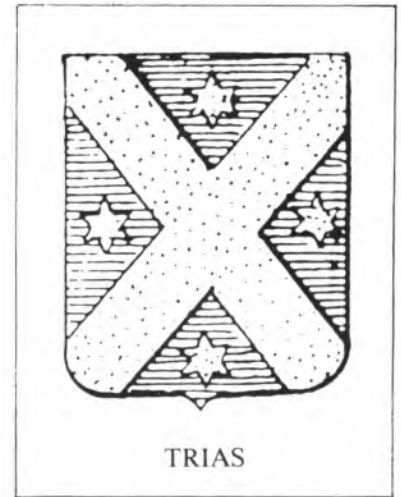
(...)

9. "Que en 1 de Junio de 1604 fue por su Ilustrísima nombrado por Capitán (oficio de caballeros) de dicho lugar de Spolles y Bañalbufar el dicho Baltasar (padre del aquí referido) Trias, cavallero, que sin sueldo o estipendio alguno ha servido."

"Els Trias d'Esporles reclamen la seva noblesa"

L'octubre de 1730, Bernat, Sebastià, Galcerà, Andreu, els germans Antoni i Joan, Sebastià de la Torre (segurament és Sebastià Trias Mas (+1733), de Valldemossa), Francesca i Margalida Trias d'Esporles són ciutadans militars, dels més vells d'aquesta illa i demanen no ser inclosos en la llista dels veïnats.

El rector d'Esporles certifica el desembre del 1730 que en els llibres de la parròquia consta que als Trias se'ls dona tractament de ciutadans militars i el títol de Donzell i que les

seves armes són en un escut, en una espasa, en una bandera antiga a l'Església d'Esporles.

El maig de 1731, Llorenç Vallespir declara que ha vist papers sobre la noblesa dels Trias des de 1400.

Miquel Llabrés, notari, certifica que Bernat Trias i d'altres del mateix llinatge li han presentat:

-Un imprès expedit pel Reial Patrimoni sobre la manera de cobrar el Dret Reial de Fogatge, del qual en resten exceptuats els eclesiàstics, els cavallers, els qui tenen 12 fills, els francs i entre d'altres expressa els Trias d'Esporles i els de Palma.

"Noblesa dels Trias"

Suplicació presentada per Bernadí Trias l'any 1486:

"Diu Bernadí Trias que de temps immemorial se sab és cosa clara que los Trias y Bausans tenen y gosen de franqueza per los serveys que sos passats an fet en la conquesta del Regne de Mallorca quant vingué lo Rey en Jaume de gloriosa memòria venint ab sa Real Persona costes y dispeses de aquells servint lo de guarda real a ses costes de sos béns y persones..." "...considerant lo gran dany i perjuicy que estos pobres sup-

plicants patexan ab tanta injustísia desfent i perturbant lo que nostro Senyor ha fet a Alarco tot lo qual redunda al grandíssim detriment de dits Trias y Bausans qui tenen y han gosat dita franquesa des de la conquesta prnt. Regne de Mallorca fins ara..."

Supliquen que se'ls deixi fruir de la dita franquesa, contra aquells que volen pertorbar-la.

"Miguel Trias del Coll, asi en nombre propio como de los demás del apellido Trias de la villa de Spolles: ...consta que los del apellido Trias de esta villa están en posesión de gozar de Privilegio militar con título de Caballero o de Nobleza y por tales son tenidos y reputados según se justificó en la Real Audiencia... en 1731 y también consta en esta Real Intendencia de manera que en un papel impreso... sobre la forma de cobrarse el derecho Real de Fogache en el qual no deben contribuir los Caballeros. Se exceptuan expresamente los Trias de Espolles de esta Ciudad de Palma. Y de resulta de esta información con Decreto de 9 de

mayo de 1731 en la Real Audiencia se mandó que los de dicho apellido no deviesen contribuir en la Visindario". (29 d'abril de 1748). Volen la confirmació de l'exempció per tal que els regidors no els donin molèstia. Hom accedeix al que demanen.

"Trias famosos"

-Miquel Trias del Coll i Trias, en 1540 era Jurat d'Espolles.

-Bartomeu Trias: Canonge Doctoral en tots dos Drets, teòleg, morí el 15 de juliol de 1531.

-Nicolau Trias: Tingué a Canarosa, dins Bearne, una alqueria de 2 jovades.

-Bartomeu Trias: (+1531) va obtenir el privilegi de noblesa (?) per sa lluita contra les germanies.

-Antoni: Fill de l'anterior, actuà a Bugia i contra les germanies i va obtenir privilegi el 1541. El seu fill Antoni obtingué confirmació del privilegi el 17-III-1596.

- Baltasar Trias: Fou capità en les guerres de Catalunya a favor de Felip IV. Acudí en el socors de Tarragona en 1641.

-Joan Baptista Trias: En 1749 era tinent del Cos Urbà de l'illa, l'oficialitat del qual era tota de cavallers.

Notícia a destacar del llibre "Ermitaños de Mallorca, Juan Mir y su obra" del pare Antoni Gili i Ferrer que diu: Sebastià Trias mereix un etern record dels ermitans ja que fou ell qui va fer donació del terreny per a la construcció de l'actual Ermita de la Trinitat, és a dir, la nova capella i les cel·les contigües. Va morir el mes de gener de 1707, els ermitans no faltaren a la processó del seu enterrament.

La seva vídua Catalina Mas que morí en 1714, va fer donació "causa mortis" dels seus béns l'any 1711 i elegeix la sepultura a l'Església parroquial de Valldemossa davant la capella de les ànimes on està enterrat el seu marit essent el cost de dita sepultura de 18 lliures. "Comprentensi en elles les candeletes i los ciris dels capellans i armitans qui acompanyaren mon cadàver a la sepultura."

Miquel Ripoll i Rullan

amb el suport de

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

MALALTIES I REMEIS

Calls i ulls de poll

Call: Durícia que s'arriba a formar en els peus, les mans i els genolls a causa del frec o a la pressió.

Ull de poll: Durícia rodona que es forma al peu i que és molt dolorosa.

Qui no ha patit alguna vegada el martiri d'unes sabates estretes o rostitides, oprimir-li els ulls de poll? Tal volta el que ens ha molestat és un call que no ens deixa viure. Es veu que els nostres avantpassats també sofrien per la mateixa causa, ja que, he pogut arreplegar gran quantitat de receptes, dues dotzenes, que empraven per alliberar-se d'aquestes durícies.

Molts d'estudiosos del costums populars -entre d'altres l'Arxiduc Lluís Salvador, Galmés Riera, Amades- van recollir les receptes i els remeis i en van deixar constància als seus escrits. A aquestes fonts hem trobat un cabdal de curiositats, s'empraven remeis de tota mena, els que vénen a continuació en són una petita mostra:

-Desapareixen si quan hom té la nova de la mort d'un amic diu imperiosament: "Així morin els meus ulls de poll!!".

-Per curar els calls i els ulls de poll s'usen fulles de capellets de paret

Dibuix: Toni Gelabert.

(*Umbilicus rupestris*) que reblaneixen aquestes durícies i després es poden arrebassar fàcilment.

-Es pot evitar la formació dels calls posant-s'hi a damunt un tros de ceba (*Allium cepa*) que sigui molt tendre.

-El mateix resultat es pot aconseguir aplicant-s'hi clovella de llimona.

-Una gota de lletrada de baladre (*Nerium oleander*) aplicada sobre la part afectada.

-Una cataplasma d'excrements de be desfets amb vinagre els reblaneix i els fa caure.

-Anar-se'n al bosc i enterrar un grapat de grans de ginebra (*Juniperus oxicedrus*), al peu del mateix ginebrer.

Ja hem dit en altres ocasions les propietats màgico-curatives que hom atribueix a la nit de Sant Joan. Els calls i ulls de poll tenen també possibilitats d'aprofitar-se'n.

-Els qui tenien calls o ulls de polls es curaven passant descalços per damunt les cendres dels foguerons de la nit de Sant Joan.

-Per guarir-se els ulls de poll, hom s'ha de fregar la part afectada amb fulles de lletzó (*Senecio vulgaris*), arrebassades el mateix moment, la nit de Sant Joan, abans que surti el sol.

Matilde Serrano Darder

CAFETERIA ROMANÍ

TELÈFON 61 61 73
VALLDEMOSSA - MALLORCA

LA VILA I LA GENT (2)

En Guillem Cerdà

En Guillem Cerdà és un dels valldemossins més antics del qual tenim constància. Era un personatge relacionat amb els reis de Mallorca, circumstància, potser, per la qual el poble el convertí en el protagonista d'una llegenda, la llegenda de l'amo de Son Pancuit, possessió a la pujada del Teix; aquell amo que va guanyar al rei cent dobles d'or en unes apostes. Tot i la importància de la llegenda, la història, en un document de l'abril de 1280, conta:

"L'il.lustríssim senyor En Jaume, rei de Mallorca per la gràcia de Déu... dona i estableix en enfiteusis a Guillem Cerdà de Vall de Mussa i als seus perpètuament aquell pujol o muntanya anomenada Voltor de la Vall de Mussa, en el terme de la dita vall. Afronta, per una part, amb l'honor d'Arnau Joan, d'Andreu Pujol i de Bartomeu Pujol; per altra, amb l'honor de Pere Quintana i, per altra amb l'honor del terme de Deià i amb l'honor de Miramar i per altra amb els honors dels hereus d'un tal Eiximeno. Així, doncs, podrà tenir el bestiar a la dita muntanya i usar de les pastures, i qualsevol altre bestiar estrany no podrà estar en la dita muntanya ni usar les pastures sense llicència d'en Gillem Cerdà i dels seus. Volem, però, que el bestiar dels veïnats que tenen honors confrontats amb la dita muntanya puguin usar de les pastures, com és costum, sense impediment d'en Guillem i dels seus. Concedim a Guillem i als seus la bona terra conreable que hi ha en el dit pujol o muntanya. Per aquesta donació i establiment, doncs, que feim, en Guillem pagarà a Nós i als

nostres, cada any o per la festa de Pasqua, un morabetí alfonsí d'or".

El juny de 1323 el rei Sanç, per tal d'afavorir Guillem Cerdà, servidor del seu pare, l'eximeix de tots els impostos:

"Nós, Sanç, rei de Mallorca per la gràcia de Déu, volem fer favor i gràcia especial al nostre fidel Guillem Cerdà, de la parròquia de Vall de Mussa, el qual durant molts d'anys fou útil i grat servidor nostre i del senyor rei de Mallorca, el nostre pare. Alliberam perpètuament a Guillem Cerdà i als seus de totes les taxes del pa, del vi, del lli, del cànem i de la sisa o sisena part de l'oli que ens deu com a impost de les terres, possessions i olivars a la dita parròquia de Vall de Mussa. Reduïm les dites taxes i sisa a cinquanta sous censals, que haurà de pagar amb mo-

neda mallorquina a Nós i als nostres, cada any per la festa de Nadal".

Per altres documents -un de l'any 1309 i un altre de l'any 1311- sabem que Guillem Cerdà fou "batle de Vall de Mussa" i que va intervenir en la construcció dels palaus reials de Valldemossa i del Teix, així com també "en Guillermo Cerdà fill d'en Guillem Cerdà". La quantitat pagada el maig de 1309 "per l'obre de Vayl de Mussa" és de 96 lliures i 49 sous i les partides satisfetes "an Guillem Cerdà per la obra de Vayl de Mussa, les quals ell havia a tornar de les rendes que havia rebudes de Vayl de Mussa, segons lo capítol de la obra de l'any 1310 per menut és conegut", sumen 73 lliures i 5 sous.

Sebastià Trias i Mercant

Foto: Pep Lladó.

Un estiu a Valldemossa

Valldemossa cobra vida a l'estiu. La benignitat del clima i la dolcesa del paisatge, amarat de llum i de color, atreuen un gran nombre d'estiuejants i tota casta de gent que donen una nota alegre i festiva als seus carrers i places. Hi ha animació i moviment. La vila bull. Però això no és només ara. Fa vuitanta-cinc anys, l'estiu fou d'allò més mogut. I és que el polític conservador Antoni Maura, mallorquí de naixement, decidí fer vacances, després de setze anys de no tenir-ne -deia- a can Mossènyer de Valldemossa.

El dijous 5 de juliol del 1906, "L'Almudaina" dedicava tota la primera plana al polític i n'oferia fotografies, juntament amb una vista general de Valldemossa, i amb una vista panoràmica, de la façana principal, del parral i de l'entrada de can Mossènyer.

A partir d'aquest moment, no hi ha dia que la premsa local no al·ludeixi a Valldemossa. Ara es tracta de les comissions dels estaments oficials que van a complimentar l'hoste. Suara, els diaris es fan ressò de la carta de Maura a Dato, datada el 10

de juliol, comentant el discurs de Moret al Consell de Ministres. Els periodistes, a mitjan camí entre l'admiració i l'adulació, descriuen amb detall les eixides diàries del polític, sia per estirar les cames o per pintar a l'aquarel·la, on "progressa adequadament" com diuen avui per les escoles. Mateu Obrador, amb la seva ploma il·lustre, recorda Jovellanos i al seu DIARIO hi explica el nom de can Mossènyer. Miquel dels Sants Oliver es refereix als enemics d'en Maura. També vénen periodistes de fora: Luís Bello de "El Imparcial", un tal "Mascarilla", redactor de "La Época", així com el director d'aquest mateix diari, el marquès de Valdeiglesias. Els policies tampoc no tenen treva. Quan algun turista es perd per Valldemossa, i només en sabem de dos, és vigilat, àdhuc detingut, fins que no es comproven les seves intencions. Tot és poc per protegir el prohóm. Tanta de sort que el progrés ajuda, en aquest cas, la instal·lació de l'estació telegràfica a la vila.

Els intel·lectuals tampoc no estan mans fentes, Santiago Russiñol, Pedro i Paco Blanes Viale, Miguel Sarmiento, Gabriel Alomar i Lluís Martí, visiten Maura i li demanen ajut. Es tracta d'evitar la tala del bosc de Bellver. El polític, com és de suposar, fa promeses i dilacions, i assegura que estudiarà detalladament el projecte.

Mentrestant, arriba la festa de la Beata. A les sis del matí la banda de música ja desfila pel poble. A les deu i un quart és l'ofici. Maura hi assisteix. A la sortida, el polític i el batlle van a la Casa de la Vila. Sona la "Marcha de Infantes". Allà hi ha pastes, resolis, aigua i cigarrets. En Maura parla en mallorquí. Un regidor, astorat, comenta: No deien que era tã orgullós?

El més sonat del dia és la corrida de toros que hi ha a les quatre de

l'horabaixa a la plaça de Cartoixa, amb toros de Son Sant Martí. A la presidència hi ha deu joves amb rebosillo en la descripció de les quals el periodista, Andrés Corzuelo en aquest cas, es descapdella. Val la pena descriure les seves paraules textuais: "¡Qué precioso bouquet! María y Francisca Estarás, dos preciosas criaturas; Antonia Darder y María Boscana, que irradian fuego al mirar y que al sonreír tocan a rebato dos hoyuelos seductores; Francisca Terrassa y Ana Marroig, trigueña ésta y pálida aquella, con esa palidez interesante de enamorada; y cuatro "payesas falsificadas" que no debieran jamás dejar el disfraz por la moda cosmopolita, insípida y falta de color: las hermanas Quintana y las señoritas de Moner y Mateu, una morena y una rubia que guardan, avaras, entre sus labios rojos, ristras de perlas". Tanmateix, l'endemà,

demanarà perdó per si dut per l'entusiasme, ha trabucat els noms i els colors de les belleses esmentades. Els cavallers que demanen la clau són Joan Socias i Lluís San Simon i Perico Sureda i Toni Maura Gamazo són els matadors. Tothom té un paperasso. A continuació, hi ha carreres d'homes i cavalleries a Son Gual. El pas del carro triomfal és contemplat pels Maura des de la cel.la del diputat Josep Socias i Gradolí. La vetllada acaba a can Sureda. Allà, com altres dies, es ballen valsos, virgínes, tangos i boleros. Es canten lunares i guajiras. Per cert, que el jove Toni Maura sembla destacar en la diversió tant com el seu pare ho fa en la política. La premsa, dies després, publica les fotografies del polític sortint de l'ofici i de la Casa de la Vila, així com la de la corrida de toros.

A "La Almudaina" del dos d'a-

gost, a l'article titulat "Antaño y Ogaño" (sic), Andrés Corzuelo descriu una conversa a can Sureda amb aquest i tres sacerdots. Primer reflecteix l'ambient del casal, ple d'infants, que corren i que riuen pels passadissos del claustre. Parla de la taula curulla de llibres, propietat del senyor, el qual nasqué precisament un dissabte de la Beata. Es refereixen a les teles de la senyora, pintora exquisida. La conversa gira a l'entorn de l'estancament de Valldemossa. Un dels sacerdots recorda com l'any 1867 Don Toni Moragues i Don Joan Sureda gastaven la plata per fer la carretera que havia d'unir el poble amb la mar. El general Reina enviava la polvora inútil per als barrobins. Han passat trenta-vuit anys i n'hi ha carretera. Tampoc no hi ha un hotel com pertoca, com el de Sóller, per exemple. I això que a can Marió serveixen amb bon gust i amabilitat,

però cal una altra cosa. Manca també un servei de carruatges. Al cap i la fi hi ha molts d'estiuejants: a les cel·les, els Suredes mateixos, els Socies, els Mateu, els Recio, els Uetam, els Zaforteza, els González Moro, els Sans; en cases particulars els Quintana. Cal parlar de tot això amb Maura!

Les senyorettes estiuejants, quan no juguen al croquet a la plaça de Cartoixa, estudien els papers que representen de tan en tan el teatret de can Sureda.

Mentre, el dia de la Mare de Déu d'agost, es cremen els focs artificials, pagats per Maura, que es guarden de la Beata ençà. Són molt vistosos, i, al final, la traca de foc i llum escriu al cel serè: Viva Valldemossa!

A les acaballes de l'agost, ve a Mallorca Azorín, per fer una sèrie d'articles referents a l'estiueig de Maura. S'hostatja al Grand Hotel, però aviat Sureda el convida al vell palau de la Cartoixa. Escriurà totes les seves impressions a les pàgines de l'"ABC" madrileny i al "Diario de Barcelona". "La Almudaina" les transcriu puntualment. Entre aquests articles i els que Andrés Corzuelo dedica al mateix Azorín, en tenim un bon caramull.

L'estiu declina. Andrés Corzuelo assegura que ha desaparegut la llegenda del desamor de Maura cap a Mallorca, diu que tornarà i que passarà aquí els darrers anys de la seva vida. El polític aprofita per enviar un autògraf a "La Almudaina" amb motiu dels seus vint-i-cinc anys de representant de Mallorca a les Corts.

Encara manca una setmana gran: La de la festa de Cartoixa. Els estiuejants assagen els papers que representaran al teatret de can Sureda. Uetam prepara la Salve. Russiñol pinta Sa Coma, escriu l'auca del senyor Esteve, acaba La Madre i encara li queda temps per preparar

una obra juntament amb Gregorio Martínez de la Sierra per estrenar al petit teatre.

El quatre de setembre és la gran diada. Com estava previst, Uetam canta a l'ofici. Horabaixa, Maura fraternitza amb la colònia d'estiuejants i assisteix a la representació teatral, disposat a exercir el dret sant de la crítica, segons paraules pròpies.

Es representen les "Dulces memorias" d'Eusebio Blasco, el "Espejo del alma", de Ramis Carrión", i "Mañana de sol" dels germans Quintero. La premsa, posteriorment, destacarà els papers de Margarita i Miquela Moner, els d'Antonieta Valent, Aineta Quintana i Angeleta Sancho, així com els masculins de Joan i Perico Sureda, Miquel Maura i l'inefable Antoni Maura i Gamazo. En acabar, Joan Sureda ofereix un lunch en el palau. Hi ha brindis. El periodista Andrés Corzuelo lloa l'explicatedesa del casal. Al saló toquen un boston, mentre a la plaça de Cartoixa les pageses ballen bole-

ros. "Són dos sociedades que se tienden la mano", afirma, convençut i un tant il·lús, el periodista.

Quize dies després, se'n va el polític i la seva família. Amb les pluges, comencen les primeres fredors. Llampega. La premsa corre darrera Maura mentre es desplaça a Madrid. Ningú ja no es recorda de Valldemossa. Hem dit ningú? La veritat és que, quasi un segle després, l'únic que es conserva d'aquest estiu, vistós com un castell de focs d'artifici, són els articles d'Azorín, mestre de prosistes. L'impacte d'aquell viatge queda resumit en les paraules següents: "La tierra que amo, es Mallorca, el paisaje que quisiera ver a todas horas es el de Miramar, y esta casa vieja con su ancho patio, en que yo quisiera vivir, está en la costa frente a la inmensidad sosegada y azul".

Ramon Llull i el lul.lisme valldemossí

Ramon Llull ha estat la figura humana més rellevant de la nostra illa després de la seva Reconquesta per Jaume I. La seva personalitat fou estimada en vida i és encara ben recordada després de la seva mort. Sempre hi ha hagut partidaris i opositors de la seva obra literària. Per unes divergències tals hi ha lul.listes i antilul.listes. Convé, per tant, fer-ne un repàs ja que a Valldemossa n'hi hagué un rebrot que ocasionà disgusts. Esbocem, per tant, una biografia del nostre personatge.

L'any 1232 o 1233 va néixer a la Ciutat de Mallorca un minyó, fill de la noble família dels Amat, al qual imposaren el nom de Ramon. Cresqué amb bona salut. La seva juventut fou molt tumultuosa. El feren casar amb Blanca Picany, filla de distinguida família, de la qual tengué descendència.

La llegenda conta que s'enamorà d'una dama molt formosa, però casada, per la qual cosa no era correspost. Un dia, quan la dama anava a missa a Santa Eulàlia, Ramon no tingué altra idea que entrar darrera ella a l'església muntat a cavall com anava. Es va produir un gran avalot. La senyora, amb la complicitat del seu marit, va convidar a Ramon a casa seva. A la primera ocasió que tengué el va cridar a part i li va dir: "Joestic molt malalta i la meva vida serà curta", al temps que s'obria el vestit i li mostrava un pit tot nafrat per un càncer.

Ramon des d'aquell dia canvià per complet. Feu penitència i es dedicà a l'estudi, va adquirir una gran cultura i esdevingué un home de bé.

Es retirà a la muntanya de Randa, on unes visions de Jesucrist l'impulsaren a escriure "el millor llibre del

món per a la conversió dels infidels. Era l'ART ABREUJADA DE TROBAR VERITAT, més tard reconeguda per la Universitat de París.

Ramon viatjà per quasi tota la Mediterrània: Catalunya, Itàlia, Sicília, Grècia, Egipte, Tunísia i Argèlia. Sempre predicant i escrivint. Retornà a Mallorca i amb un permís del Rei Jaume II va fundar a Miramar una escola per estudiar les llengües àrabs. L'empresa no va durar gaire per la qual cosa va escriure DESCONHORT. Amb el seu afany de dur la fe de Jesucrist als infidels arribà al Nord d'Àfrica, a Bujia, on predicà intentant demostrar que Mahoma anava errat i que la fe catòlica era la vertadera. Segons la tradició, una multitud el va apedregar i fou recollit per uns mariners genovesos que l'embarcaren cap a Mallorca. Va morir abans d'arribar a l'illa. A l'hora de la mort tenia més de 80 anys. Tothom el venera com a Beat.

Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament, en el segle Margalida Mas, de la família de la Torre, fou des del convent de Santa Caterina de Siena una ferma defensora del nostre Beat.

Copiam les coses més interessants que de la seva vida religiosa ha escrit Sebastià Trias Mercant en el llibre CÀNTICS I COBLES. En dita obra es fa constar que Sor Anna Maria tenia visions celestials freqüents amb Jesucrist, el qual li recomanà que escrigués sobre el que fos més interessant de l'obra de Ramon Llull titulada BLANQUERNA, sobretot d'una de les seves parts o LLIBRE DEL AMIC I DE L'AMAT. En dita obra el Doctor Il.luminat, fa ús de la gran caritat i amor existent en son cor.

Dibuix: Joan Tortella.

Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament tengué durant la lectura del llibre moltes visions. Una vegada li aparegué Jesucrist i escríu la monja: "Me digué que lo que volia de mi era que seguís los seus passos, i me digué que son cor il.luminat representava el llibre que tenc de fer de l'Amic i de l'Amat". Amb una altra visió veié al Cel "a mon pare i patriarca Sant Domingo, a Sant Tomas d'Aquino, la mare Santa Catalina i lo amic Beat Ramon Llull". La fe cristiana ens permet pensar que el Beat Ramon és en los Cels, en tal cas els arguments dels antilulistes són pura imaginació.

La qüestió dels antilulistes serà estudiada en un altre número de la revista Miramar.

Petita història de l'Hotel de l'Artista (final)

SOPAR INTIM
EN HOMENATGE A L'AMIC
I EMINENT MÚSIC
EN BARTOMEU CALATAYUD
OFÈRT PEL'S SEUS ADMIRADORS DE L'HOTEL DE L'ARTISTA
COM A PROVA DE SIMPATIA I CORDIAL GRATITUT

MENU

CALDO DE POLLASTRE AUTÈNTIC
LLAGOSTA (DE MAR) A L'ESTIL CASOLÀ
CARN SENSE ÒS BONA PROCEDÈNCIA
FRUITES BARREJADES AMB ELS MILLORS
SUCS
GELAT

VINS I CHAMPANYS DE LES MES AFAMADES
MARQUES
CAFÈ CAFÈ CAFÈ
LICORS

VALLDEMOSA 20 - VIII - 1040.

*Con todo efecto
a ra de Sra Sueda de Nouvilas
Paul Calatayud*

Senyora de Nouvilas

L'Hotel del Artista ha vist entre les seves parets de calç una gran quantitat de personatges, ja siguin del món de les lletres, de la pintura o de la música. Bona prova d'aquest fet són els innumbrables escrits d'agraïment que, per la dolça estada i bon acolliment, deixaren tots o quasi tots els personatges que s'hi allotjaren. N'he recollit alguns que són vertaderament joies:

-Si Valldemossa fos el cel -i ho pareix- no hi ha dubte que el vestíbul d'aquest cel seria aquesta casa.

Juan Ruiz de Larios

-Adéu bons amics de Valldemossa, adéu Tomeu, artista del violí, artista

de la cançó i del folklore, adéu Madona Tomeu, artista de la cuina!

5-8-'53 Arturo Llopis

-Artista no és un hotel ordinari, sinó una llar on cadascú s'hi troba feliç com a casa seva i la família Estaràs no són propietaris d'hotel ordinaris, sino bons i estimats amics. Partim amb el cor ple d'agraïment pel temps agradable que hem passat aquí i amb l'esperança sincera de poder tornar.

16-7-'54 Eva Lübken&Ingrbreg Lübken

-A altres paisatges et trobes amb la resta de persones. El de Valldemossa ofereix l'avantatge de trobar-te amb tu mateix. I l'Hotel del Artista és una llar que es té a Valldemossa sense

saber-ho.

Federico Díaz Falcón

-Com cada any en partir de Valldemossa i deixar l'Hotel de l'Artista, casal sempre obert a l'amistat, l'enyorança ens aviva la flama i el desig de tornar-hi.

10-9-'51 Emili Burgall

-Si trobes la vida trista O solament fatigosa Ves-te'n cap a Valldemossa I allotja't a Ca l'Artista.

-Si de qualcú puc tenir enveja és dels que m'han precedit a signar el seu homenatge en aquest àlbum. Voldria esser sempre el primer a demostrar amor a aquest singular Hotel del Artista (bressol dels meus millors sentiments) i estima als seus senyors. Però comprenc que tant de bé no admeti fronteres de llavis per alabar-lo. Sempre a la seva disposició.

20-10-'51 Federico Hernández de Goncer

-A aquest simpàtic hotel, que m'ha permès descobrir un gran artista admirat a Brusel.les, Coll i Bardollet, he descobert també la més maca manifestació de l'esperit internacional, la comunió humana al culte de l'Art i de la Bondat. Ja que Valldemossa ocupa un dels més alts llocs de l'esperit!.

Paul Miry. Professor de l'Athénée Royal D'Ixelles. Brusel.les. Bèlgica Traduïda del francès.

-Steven i Darder aprecien l'harmonia rural i copiosa de la casa de'n Tomeu.
4-8-'51 Traduïda de l'anglès.

-Desig deixar constància entre la gent amable, amistosa i divertida de Valldemossa i d'Espanya sencera.

10-8-'51 Artur Hice. Vengué de Filadèlfia. Traduïda de l'anglès.

-S'hauran perdut, sens dubte, moltes coses en aquesta casa; però l'esperit d'hospitalitat viu, vigent i vigorós, dins l'ànima d'aquesta família. Honrat la salut.

La data i la signatura és inintel·ligible

-Durant dos vespres meravellosos a la llum de la lluna -que fortaleixen l'amistat i la relació entre la família- escoltàrem música, menjàrem i admiràrem la bellesa. Gràcies a la gent de Valldemossa i especialment a un català molt amable, Coll i Bardolet.

Alan Tornarl. Traduïda de l'anglès.

-Molt bé allí t'hi trobaràs
L'estada et serà joiosa
Amb l'art i el primor que hi posa
Don Bertomeu Estaràs.
La senyora Margalida
Seva esposa, molt formal
Atenta, pulcra, jovial:
De cap detall no s'oblida.
La Malen, la seva nina,

Tomeu

Noces d'Or de Bartomeu Estaràs i Margalida Estaràs.

Té el posat de gran senyora
I és notable balladora
De la dansa mallorquina.
Tres nins els ha donat Déu:
Per les coses que som vistes,
Seran també tres artistes:
Rafel, Bernat i Tomeu,
Ens han fet tan agradosa
La vida, esta noble gent
Que hem promès solemnement
Tornar tots a Valldemossa.

22-8-'51 Masferrer, Ferrer i dues signatures més inintel·ligibles

-El vell "andarin holandés" desitja,
altra vegada, expressar el seu
agraïment per l'afecte i cura amb que
és sempre tractat per tota la família
del gerent del Hotel del Artista a
Valldemossa.

4-10-'53 Hall

-Passar un mes a Valldemossa és ja
tenir records per a sempre. Esperant
poder-los tornar venir a visitar,
gràcies de tot cor.

*Febrer -'65 François LeCouten.
Traduïda del francès.*

-Oda a la Madona

Hem 'ribat a Valldemossa'
-diuen que- per da'un concert;
el cotxo casi se pert
dant voltes pe'sa Cartoixa.
Emperò en Coll Bardolet
que bé mos segueix sa pista
ha tingut molt bona vista
per fer-nos un soparet.
I la sopada ha estat bona;
la taula de gom a gom;
torts, esclatasancs i llom;
s'ha lluit bé sa madona.
Sa sopa no és aigolosa
i el bon vi que'm begut
amb sa salsa molt golosa...
es qu'aquí no ha plogut?
I per fer-nos bona boca
després d'esta associats,
ben feta, amb prebes torrats
mos ha servit una coca.
Jo vos ho vull dir, madona:
es sopà que mos heu dat,
ben cert que l'hem disfrutat:
per lo tant, enhorabona.
2-11-56 Capella Clàssica.

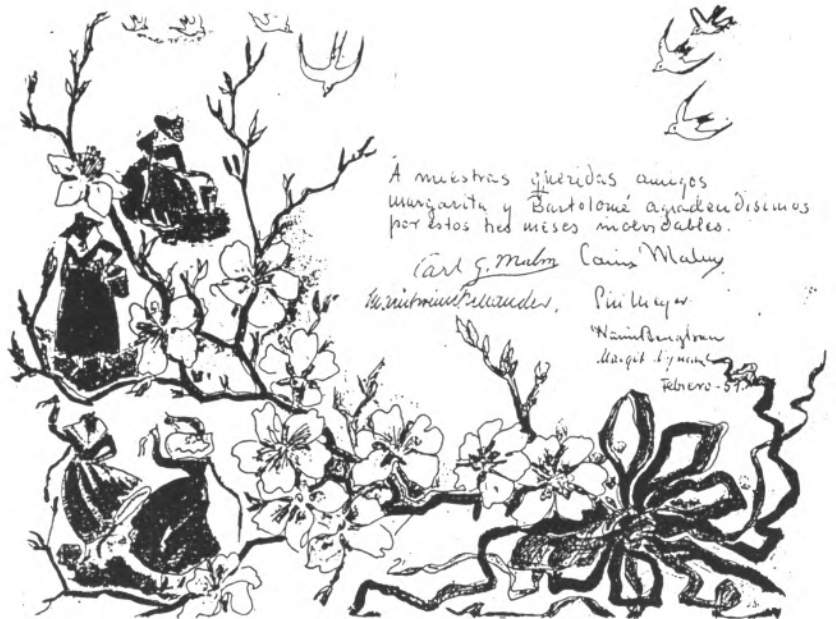
-Estam trists?

-És clar que sí. Deixam l'Hotel del Artista. Però ja pensam en el futur, en el dia que tornarem. Tornarem a trobar l'encantadora família Estaràs, els quals ens han tractat com a membres seus, tornarem a les muntanyes, a les oliveres, als ametllers, als pins, a l'ase que brama i a la mula que camina a poc a poc, a les truites i al pop, al ball, als tous llits, a la música dels horabaixes.

8-4-53 Hellberg (estudiant de la vida), Holbrook (artista desafortunat) Traduïda de l'anglès.

Tal vegada una de les més anecdòtiques és la següent dedicatòria, que en realitat són tres.

-Als propietaris d'aquest hotel familiar i magnífic, impressionats per

la cucanya indescriptible de Valldemossa, present el pintor Coll Barolet, saludam a aquests senyors, a la seva filla i als seus fills i naturalment a Ramon Llull autor del turisme a Mallorca.

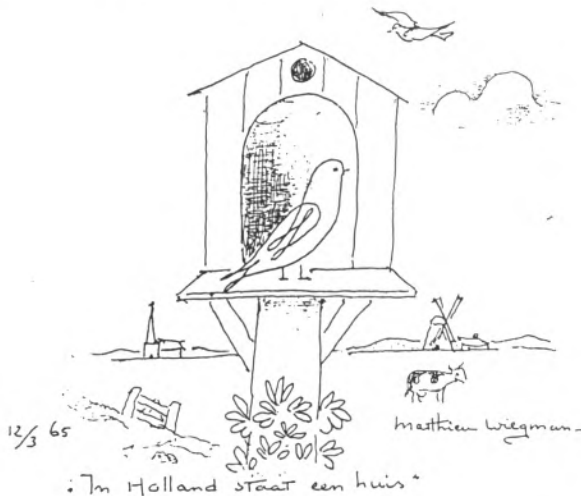
3-8-65 Josep Pla

-D'acord amb Pla, sota la follia lul.liana, el mateix dia d'agost de 1965.

Baltasar Porcel

-Jo no puc fer res més que firmar.

Josep Coll Barolet

Catalina Julià Noguera

BANC DE CREDIT BALEAR

Es Credit

Entrevista

Nicolau S. Cañellas Serrano

Fent-nos ressò del fet que un dels membres de l'equip de redacció de la revista Miramar, Nicolau Sebastià Cañellas i Serrano, és l'autor d'un llibre aparegut fa poc al mercat editorial mallorquí, *EL FERROCARRIL A MALLORCA. LA IARDA MALLORQUINA*, hem volgut tenir una conversa amb ell. Aquest jove biòleg va néixer a Ciutat ara fa trenta anys. Fill de pare mancorí, en Pep Cañellas, i de mare valldemossina, n'Antònia Serrano, es va criar a Lluçmajor i a Palma, realitzà els seus estudis de Batxillerat a l'Institut Ramon Llull i la carrera de Ciències Biològiques a la UIB, és també màster en Biotecnologia Alimentària per la

Universitat Politècnica de Catalunya. Però a més d'ésser un bon professional en el seu camp, té altres inquietuds: la història, l'art, la naturalesa, i de manera molt especial tot el que fa referència a l'illa de Mallorca són objecte de la seva curiositat, i fruit d'aquesta curiositat, d'aquest interès per conèixer profundament tot el seu entorn és la publicació al voltant de la qual girarà la nostra conversa.

P. Quan començà la teva relació amb el ferrocarril i perquè?

R. Bé, he de dir que la meua relació amb el ferrocarril va començar al mateix temps que la de tothom, és a dir, quan era petitet veia passar el

tren quan jo anava en cotxe per la carretera i el mirava passar, un dels meus records de quan era petit és una caseta de guardabarreres que hi havia a la carretera que va de s'Arenal a Lluçmajor i per la qual jo sabia que passava el tren, per ventura aquest és el primer record del ferrocarril que tenc; de tota manera, s'ha de dir que el tren exerceix sobre les persones una estranya fascinació que es reflecteix en la manera especial que tenim de mirar-lo, en el fet que ens returem quan passam per devora, en el fet de cridar l'atenció dels infants que el veuen passar des d'un cotxe que passi per una carretera vora la qual hi ha una via i que fa que si podem anar a qualque banda en tren no hi anem amb un altre mitjà de transport. Jo, com tothom, he estat baix aquesta fascinació i potser que aquest sigui l'origen de la meua curiositat i de la meua recerca.

P. Conta'ns el procés de gestació

Foto: Xesca Cañellas.

de EL FERROCARRIL A MALLORCA. LA IARDA MALLORQUINA.

R. El treball de LA IARDA MALLORQUINA va sorgir de la meua curiositat pel fet del ferrocarril a l'illa, un fenomen que ha deixat escampades per tot Mallorca les seves restes, moltes de les quals ja no reconeixem com a part del ferrocarril i que, tot i haver tengut la importància que va tenir per a l'illa, avui ha quedat reduït a una mínima expressió d'allò que va ésser. Potser aquesta imatge de decadència o aquesta visió romàntica del que fou el tren i ara ja no és, fou el que va despertar la meua curiositat envers aquest tema i em vaig posar primer a trescar les estacions i a trescar les vies a peu i en moto per entrar en una segona etapa als arxius intentant documentar tot allò que havia vist al camp i parlar amb la gent que del tren que havia viscut tot allò que jo ja trobava mort. A poc a poc la feina es va fer més complicada i sense tèmer-te'n t'hi vas embullant i d'una pregunta surt una resposta però també un parell de preguntes més i allò que era un treball personal fruit de la meua curiositat es va anar convertint en un cabal d'informació important que aportava dades noves a la història del ferrocarril i a la història de l'illa i que per tant vaig pensar que havia de publicar. En qualsevol cas, va ésser primer la curiositat que el llibre, el llibre ha estat un fruit molt tardà en aqueixa història.

P. Tothom que veu el teu llibre es demana: i perquè aquest títol? Explica'ns-ho.

R. El títol, LA IARDA MALLORQUINA, és una espècie de joc de paraules que prové del fet que la primera partida de material per a la construcció d'un ferrocarril a Mallorca, segons un antic rumor, fou duita d'Anglaterra i per tant, l'ample de via era d'una iarda anglesa, fet

Foto: Xesca Cañellas.

que condicionà molt la història del ferrocarril mallorquí, el qual tingué moltes dificultats a l'hora de renovar el seu material, adaptat a un ample de via únic a tot l'Estat Espanyol.

P. És comprovable que aquesta primera partida de material prové d'Anglaterra?

R. És segur que el primer material que va arribar a Mallorca era material anglès i això surt a les memòries de la companyia, ara, saber si era de segona mà o si es va fabricar a posta per al ferrocarril de Mallorca, segurament és comprovable, però per esbrinar-ho hauríem d'anar a Anglaterra, a la fàbrica que va construir el material.

P. Penses que el turisme beneficià el ferrocarril o més bé li va causar danys?

R. Jo pens que el turisme ha salvat i ha donat vida al ferrocarril de Sóller; el ferrocarril de Sóller viu del turisme i no crec que la vila de Sóller bastàs per mantenir el seu ferrocarril, ara, en el cas del Ferrocarril de Mallorca, la companyia més gran i que compta amb una xarxa més extensa, el turisme ni beneficià el tren ni li va fer mal. Realment no el pogué bene-

ficiar perquè les vies no arribaven a les que són avui majors zones turístiques, el ferrocarril no arribava a la costa de Calvià ni a Alcúdia ni a Cala Millor, que són els grans centres turístics de l'illa, sí que arribava a S'Arenal de Lluçmajor, però desgraciadament la línia ferroviària va desaparèixer abans que es produís el fenomen del turisme massiu que avui faria tan rendible una línia fèrria que unís Palma amb S'Arenal o amb l'aeroport. Efectivament, a ple estiu els autobusos de l'EMT surten amb una freqüència d'un autobús cada dos o tres minuts, pràcticament van un darrere l'altre, és a dir, s'han convertit ells mateixos en un petit trenet que va per carretera. Aquest ramal de S'Arenal pens que s'hagués pogut beneficiar del turisme, però el turisme va arribar un poc tard.

La resta de trens -de Felanitx o d'Artà- no passen per cap nucli turístic del qual puguin aprofitar-se o al qual puguin servir.

P. Què penses de la reconversió d'edificis de les companyies de ferrocarrils com la que es va fer amb l'edifici de viatgers de l'estació de Sineu?

R. Ah, em pareix molt bé, tot i que s'ha de dir que l'edifici de viatgers de l'estació de Sineu és probablement l'edifici més maco de tots els de la Companyia de Ferrocarrils de Mallorca, és un edifici que es va construir els anys vint i és del millor que va construir la Companyia de Ferrocarrils de Mallorca pel que fa als edificis de viatgers, per tant, no és estrany que triassin aquest per reconvertir-lo. Realment és una llàstima que una gran part dels edificis de les línies que ara mateix estan tancades estiguin en tan mal estat de conservació i també és una llàstima que no hi hagi cap mesura de protecció per als edificis que ja no pertanyen al tren, que són els de les línies de Santanyí i de Felanitx,

alguns dels quals ja han desaparegut i d'altres han estat seriosament modificats o alterats. Crec que seria convenient donar alguna protecció i reconeixement a aquests edificis que a molts de pobles són el segon monument, després de l'església i per a tots aquests pobles l'estació fou durant molts d'anys un centre de vida social de primera categoria.

P. Quina opinió et mereix la remodelació prevista a l'estació de Palma dels Ferrocarrils de Mallorca?

R. Em pareix bé, crec que és una remodelació que tindrà un caràcter provisional en espera que es decideixi el futur del Parc de les Estacions, però em sembla necessària perquè l'estat de degradació d'algunes de les parts de l'estació feia necessària una actuació d'aquest tipus. I per una altra banda, des del moment que representa una inversió per part del govern central cap al ferrocarril de Mallorca em pareix bé, sembla que aquesta remodelació prevista es combinarà amb una renovació del material mòbil de FEVE i això és necessari perquè la línia pugui tirar endavant. Molta de gent es pensa que el problema és que el tren pugui tornar arribar a Artà o a Manacor però avui en dia l'autèntic problema és que el tren no deixi d'anar a Inca. El tren de Mallorca era en perill de tancament i aquest tancament no el vol assumir cap polític, però molts ho pensaven

com a cosa a fer.

P. Creus que serà rendible l'ampliació de serveis de la línia Palma-Inca?

R. Rendible econòmicament no, hi ha molts pocs trens que siguin rendibles avui en dia, ara, rendible socialment, sense cap dubte. Si pensau la quantitat de gent que lleva de la carretera el tren d'Inca us ne temeu de la seva autèntica rendibilitat social. Quan vas a Inca i trobes la carretera plena de cotxes i camions i t'atures a pensar què passaria si a més hi fossin tots els que van en tren, te'n tems de la seva rendibilitat social. En definitiva, pens que els beneficis dels tren no són tant econòmics com socials.

P. Creus que algun dia tornarà a funcionar una línia com la d'Artà?

R. Realment, aquestes són coses que han de decidir els polítics. Personalment no ho crec, crec possible que torni a funcionar la línia de Manacor. I la línia de Sa Pobla queda condicionada al fet que s'allargui fins a Alcúdia.

P. Valldemossa no té tren, però n'hagués pogut tenir, no és veritat?

R. Per a Valldemossa, que jo sàpiga, hi ha hagut dos projectes de tren. Realment, l'origen de tots dos és al tren de Sóller, quan es va començar a pensar a fer un tren que anàs a Sóller no varen pensar a fer un túnel que travessàs la Serra d'Alfàbia,

sino a fer una via que anàs de Son Sardina cap a Esporles, pujàs pel Coll d'en Claret o per Son Cabaspre i amb un túnel travessàs cap a la banda de Son Ferrandell per anar des d'allà cap a Deià i Sóller. Segons contenen les cròniques hi hagué una reunió amb l'ajuntament de Valldemossa, que va prometre afavorir el projecte, l'Arxiduc es va comprometre a cedir terres per permetre el pas del tren, però aquest projecte no es va realitzar perquè es va decidir que el tren de Sóller havia de travessar la Serra d'Alfàbia amb un túnel. Quan ja era fet el tren de Sóller es va tornar pensar en aquesta línia, encara que es va allargar una mica, perquè des d'Esporles havia de pujar per la vall de Superna, travessar la serra pels puntals de Planícia i sortir a Estel·lencs i després venir per Banyalbufar i arribar finalment a Valldemossa. Aquest segon projecte tampoc no es va fer realitat, realment eren uns ferrocarrils que tenien un enfocament turístic, perquè cap dels pobles pels quals passaven tenia prou potencial econòmic com per treure endavant un ferrocarril, exceptuant Sóller, és clar.

Antònia M. Calafat i Rivas

Marquès de Vivot
Telèfon 61 25 42
VALLDEMOSSA

RECORDANT LA CANONITZACIÓ DE LA BEATA

De com fou la peregrinació a Roma i de com feren Santa a la Beata

Els peregrins mallorquins foren nombrosos. L'església de l'illa va promoure viatges per tal d'assistir a la gran celebració.

La peregrinació a Roma fou, sens dubte, una experiència inoblidable pels qui pogueren fer el viatge. Catalina Ferrà i Antonia Darder, seixanta-un anys després, recorden com si fos ara l'anada a Roma l'any trenta. Elles ens han proporcionat a més dels seus records, fotografies, una entrada per assitir a la cano-

nització, un "Observatore Romano" del 22 de juny de l'any 1930 i un complet i detallat diari del viatge.

Amb el grup que encapçalava el rector Joan Mir partiren el 15 de juny, al capvespre, de Valldemossa: Jaume Mateu i la seva esposa Joana Mir; Francesca Torres, vda. de Ferrà i la seva filla Catalina; Maria Darder; Catalina Ripoll i les seves nebodes Joana Aina i Francisca; Margalida Mercant; Catalina Boscana i la seva neboda Antònia Darder; Aina Homar

de Darder; Antoni Morey i fra Paulí. A més del pare i un germà del franciscà pare Horrach, resident a Roma, que els va fer de guia. Allà es trobaren amb altres valldemossins que arribaren en diferents grups, els quals eren: Miquela Torres de Lladó i la seva filla Margalida; Joana Colom; el prevere Pere Lladó; el protonotari apostòlic Antoni Roselló, de Son Brondo; Joan Cilimingras, la seva esposa Lluïsa Vives i els seus fills Lluís i Isabel; Bartomeu Calafat, la seva esposa Antonietta Lancerotto i les seves filles Teresa i Antònia i en Francesc Vila, "Caló" que hi va anar des d'Albacete.

Transcrivim del diari: "Passàrem una nit deliciosa, la lluna plena amb els seus raigs d'argent il·luminava la plana superfície de la mar..."

El següent dia el passaren a Barcelona i partiren en tren cap a Marsella. Allà els esperaven dos valldemossins residents a aquella ciutat, n'Aina Marroig, "Pintada" i Llorenç Ripoll, "Bufarito" i l'endemà els acompanyaren a missa a Notre Dame de la Garde.

Els peregrins arribaren a Roma el dia 19, festivitat del Corpus Cristi, i foren a temps de veure la processó del Vaticà. Fins el dia 24 al vespre quedaren a la capital italiana i, a part dels actes de la canonització, tingueren temps per fer turisme intensiu visitant monuments, esglésies, ruïnes...

La gran diada fou el diumenge 22. A les sis i mitja del matí ja esperaven per poder entrar a la Basílica de Sant Pere. La cerimònia començava a les vuit i quart, i el mateix dia canonitzaven a Catalina Tomàs i a la italiana Lucia Filippini, per això, a la gran processó que presidia el Papa Pius XI, hi havia els estendards d'ambdues. La biografia, lloances i estendarts de les novelles santes empraven la primera pàgina de l'"Observatore Romano" d'aquell gloriós dia per als mallorquins. Al

Drets, d'esquerra a dreta: Sr. Horrach; Francesca Torres; vd. Ferrà; fra Paulí; Catalina Boscana; sr. Horrach; pare Horrach; Margalida Mercant; Jaume Mateu; Maria Darder; Aina Homar. Assegudes: Antònia Darder i Catalina Ferrà. (Foto cedida per Antònia Darder)

centre de la Basílica hi havia els quadres de Santa Lucia Filippini i els dels miracles que havien servit per fer Santa la nostra Beateta.

A les deu el Sant Pare declarava Santa la nostra Beata, la cerimònia va durar fins a la una i mitja del horaibaixa.

Na Francesca Torres, la mare de na Catalina Ferrà, anava vestida de pagesa, com tenia per costum, i va cridar molt l'atenció, sobretot d'un prevere el qual després de conversar amb ella i d'admirar-li el vestit-sobretot la botonada-, quan va saber que era de Valldemossa li va regalar el ciri que ell havia portat a la processó i, a més a més, unes estampes.

El 23 a les sis i mitja del capvespre els peregrins foren rebuts pel Sant Pare. Diu el diari: "ens va rebre el Papa en una audiència i tots tenguérem la ditxa de besar-li la mà,

sentir la seva veu en amorós i paternal discurs, rebre de Sa Santedat la benedicció apostòlica i una preciosa medalla...". Per cert que la medalla els ho donà el secretari del Papa, Eugeni Pacelli, el futur Pius XII.

El grup de valldemossins del qual hem fet referència arribà a la vila el dia 29 de juny amb la gran alegria d'haver assistit al gran esdeveniment de la canonització de la primera Santa Mallorquina.

El Summe Pontífex va enviar a les monges de Santa Magdalena una parella de coloms blancs, que foren portats al convent de Ciutat pels fills del comte de Ribas. Durant molts d'anys foren hostes del convent on va ésser monja Santa Catalina Tomàs. Aquets coloms feren cries i a la seva mort foren embalsamats i encara es conserven. Sor Mercedes, amb gran il·lusió i esment, tengué cura de les

cries fins que es va morir. El penó que empraren a Roma per a la processó el tenen les monges de Santa Magdalena i cada any el dia de la Beata el porten a l'ajuntament de Ciutat.

BIBLIOGRAFIA.:

"La Flor de Valldemossa". R. P. Antonio Tomás SS. CC. Biblioteca March.

AGRAÏMENTS:

A Catalina Ferrà Torres i a Antònia Darder Boscana.

Miquel Joan
Antònia Serrano

L'escolania del vicari Homar

L'any 1953 arribà a Valldemossa un capellà, Bernat Homar i Oliver, per tal d'ajudar en les funcions eclesiàstiques el rector Joan Mir.

Des del primer moment contactà amb totes les branques socials del poble i, juntament amb el seu pare, un vell ex-professor, ens ensenyà, cobrant o de franc, segons les possibilitats de cadascú, alguns coneixements bàsics culturals, socials i artístics dels quals encara ara i després de tants anys ens sentim molt orgullosos.

El vicari Homar, a més de complir amb les seves funcions religioses, començà a freqüentar els bars, a discutir de futbol, a fumar... costums molt novedosos per al tan tradicional aleshores poble de Valldemossa.

Un dia, en sortir de l'Escola Pública, "La gloriosa Universitat de Valldemossa", el jove capellà començà a reclutar els qui amb posterioritat formariem una de les millors escolanies en la història del nostre poble. Des d'aquell moment acudirrem als assajos, gairebé cada dia, començarem amb solfeig, música, cant i tota casta de serveis religiosos.

Després d'alguns mesos d'una feina intensa s'efectuà l'elecció dels escolans i fórem 14 els elegits. El vestit fou escollit i dissenyat sota l'assessorament del pintor Josep Coll i Bardolet, qui també confeccionà un dibuix al·legòric per a l'ocasió.

Finalment, el diumenge de Rams, dia 25 de maig de 1953, aclaparats tots per una gran emoció, acompanyats dels nostres pares i amb la presència de les primeres autoritats, quedà constituïda oficialment l'escolania.

Durant el temps que va existir -aproximadament uns quatre anys-

vàrem estrenar entre d'altres la Misa Pontificales del M. Perosi. També enriquírem el nostre ampli repertori amb tots els temes musicals del prevere Sr. Bernat Julià. Igualment assistírem a un bon nombre d'actes religiosos a Ciutat i a diversos pobles de tot Mallorca, deixant sempre ben alt el penó de la nostra benvolguda vila de Valldemossa.

El llistat de nins que formàvem l'escolania era el següent:

- Num. 1. Sebastià Morey Gelabert, Tià Cireta.
- Num. 2. Josep Lladó Darder, Pep Lladó.
- Num. 3. Damià Calafat Morey, Damià Monoi.
- Num. 4. Pedro Ripoll Rullan, de Son Batista.
- Num. 5. Miquel Torres Bujosa, Miquel Vergera.

- Num. 6. Antoni Palmer Cruellas, Toni Pintat.
- Num. 7. Sebastià Colom Pastor, Tià de s'Electricitat.
- Num. 8. Feliu Lladó Calafat, Feliu Pagès.
- Num. 9. Gaspar Pastor Lladó, Gaspar Ferrer.
- Num. 10. Joan Juan Deyà, Joan Carabaça.
- Num. 11. Jaume Juan Mas, Jaume Batlet.
- Num. 12. Joan Martorell Pizà, Joan Talí.
- Num. 13. Josep Lladó Vila, Pep Cantona.
- Num. 14. Joan Lladó Calafat, Joan Pagès.

Els qui vàrem tenir la sort de formar part d'aquella agrupació encara avui, després de 35 anys, conservam entre nosaltres una gran amistat i una sincera companyonia.

Josep Lladó Vila

Foto: Pep Lladó.

OFERTES ANIVERSARI

SUPERMERCAT

Valldemossa

¡FESTA DE PREUS!

— Tel. 61 25 20 —

SUPERMERCAT VALLDEMOSSA

c/ Marquès de Vivot, 5

Valldemossa

Tel. 61 25 68

Fax: 61 23 12

El Carnaval a la vila

Dia 9 de febrer va tenir lloc, com ja és tradició, el concurs i festa de disfresses que organitza l'Ajuntament.

L'acte va comptar amb gran assistència de públic. Hi va haver globus, serpentines, coca i vi dolç. A més dels premis per als concursants n'hi va haver per als assistents.

També tenguérem pallassos que animaren els petits i els grans amb la seva actuació.

El jurat format per Joan Muntaner, Nils i Marina Burwitz, Rosa Estaràs i Miquel Mulet va atorgar els premis de la següent manera:

Infantil individual:

- 1 Sofia i Natalia Morell, disfressa: Arc de Sant Martí.
- 2 Jaume Mas, disfressa: Cuiner.

Grups infantil:

Empat: Tribu d'arapahoes i Blancaneus, la madastra i els 7 nanets.

Juvenil individual:

- 1 Aixa Mendoza, disfressa: Bruixa.
- 2 Mariona Cruz, disfressa: Duquesa d'Alba.

Grups juvenil:

- 1 Maria Artigues, disfressa: Dúo Dinámico.
- 2 Maria del Mar Mas, disfressa: Infermeres.

Seniors individuals:

1 Maria Alcover, disfressa: Pallasso.
(va ésser l'única disfressa presentada).

Grups seniors:

- 1 Mateu Estaràs i altres, disfressa: Els Golfos.
- 2 Mercedes Sánchez i altres, disfressa: La Transformació.

A més hi va haver dos premis consistents en un cap de setmana a Menorca, per a dues persones, que foren atorgats un a la millor disfressa de 0 a 15 anys -Tribu d'arapahoes- i l'altre a la millor disfressa de 15 anys endavant -Els Golfos-. Un tercer viatge es va sortejar entre el públic i l'afortunada va ésser Francisca Castell.

Després i per a tots els joves hi va haver música i ball.

Margalida Ripoll i Colom

CLIMATOLOGIA VALLDEMOSSINA ANY 1990

PRIMER TRIMESTRE	Gener	Febrer	Març	Total
Temperatures màx.-mín.	5 - 15	6 - 17	5 - 22	
Humitat màx.-mín.	62 - 85	50 - 80	40 - 80	
Dies de pluja	11	1	10	= 22
Pluja l/m ²	99'50	15'50	41'10	= 156'10

SEGON TRIMESTRE	Abril	Maig	Juny	Total
Temperatures màx.-mín.	6 - 20	10 - 24	15 - 19	
Humitat màx.-mín.	50 - 90	50 - 80	50 - 80	
Dies de pluja	7	2	2	= 11
Pluja l/m ²	92'17	10'00	22'02	= 124'19

TERCER TRIMESTRE	Juliol	Agost	Setembre	Total
Temperatures màx.-mín.	17 - 30	18 - 29	18 - 26	
Humitat màx.-mín.	50 - 70	50 - 80	50 - 80	
Dies de pluja	2	2	4	= 8
Pluja l/m ²	0'51	28'50	19'05	= 48'06

QUART TRIMESTRE	Octubre	Novembre	Desembre	Total
Temperatures màx.-mín.	12 - 24	5 - 17	3 - 13	
Humitat màx.-mín.	60 - 90	60 - 90	50 - 90	
Dies de pluja	14	9	10	= 33
Pluja l/m ²	114'60	135'00	16'90	= 266'50

ANY 1990 Total dies de pluja = 74
Total pluja l/m² = 594'85

Aquesta informació l'ha recollida personalment Antoni Muntaner Bujosa i ens l'ha facilitada per a la seva publicació a la revista MIRAMAR.

AJUNTAMENT**MATRIMONIS**

Des del dia 1 de desembre al 28 de febrer s'han celebrat 18 matrimonis civils. Publicam, com és costum, els noms de les parelles valldemossines o que hi tenen relació. Lluís Oliver Fuster i Bàrbara Gaza Rigo 2-II-91

Juan Buades Amengual i Juana Buades Mestre 23-II-91

NAIXEMENTS

Els darrers infants nats són:

Carlos Plomer Riutort, 29-XII-90, fill de Martí i Maria.

Marina Buades Buades, 28-I-91, filla de Juan i Juana.

Agata Drastrup Zamora, 4-II-91, filla de Joaquim i Helena.

DEFUNCIONS

Antònia Fiol Morey, 31-XII-90.

Catalina Estaràs Homar, 9-I-91.

Vicenç Calafell Calafat, 5-II-91.

Catalina Colom Mas, 7-II-91.

Antonio Lladó Capllonch, 9-II-91.

Antonio Mas Morey, 14-II-91.

Antònia Lladó Capllonch, 27-II-91.

ESGLÉSIA**MATRIMONIS**

Quatre matrimonis religiosos s'han celebrat a Valldemossa els darrers tres mesos.

Antonio Borobia Ordinas i Magdalena Bonnín Miró, 1-XII-90.

Onofre Segura Roselló i Maria Teresa Alemany Barceló, 12-I-91.

Antonio Miguel Estaràs Mas i Antonia Mayans Bautista, 18-I-91.

James Culbert Palmer i Natasha Zupan, 15-II-91.

BATIAMENTS

Han rebut les aigües baptismals els següents infants

Antoni Lluís Calafat Vidal

Vicenç Colom Lizana

Joan Sebastià Alemany Rios

Caterina Moyà Munar

ENHORABONA

En Sito de cas Pintor i na Bàrbara.

(Esquerra) En Vicenç Colom Lizana, ben nlestit, el dia del seu bateig.

(Dreta) Jaume Moyà, Francisca Munar amb les seves filles Maria Magdalena i Caterina el dia del bateig de la petita.

Dia de les Illes Balears

Foto: Antònia Serrano.

El 3 de març se celebrà a Valldemossa el "Dia de les Illes Balears". A les 11 tengué lloc a la parròquia una Missa solemne concelebrada presidida per Monsenyor Teodor Ubeda, bisbe de Mallorca, a la qual assistiren les autoritats i un públic nombrós. El cor parroquial sota la direcció de Mateu Calafat va interpretar càntics adients durant la celebració. El Parado de Valldemossa va ballar l'oferta.

L'acte institucional que tengué com a marc la sala de música del Palau del Rei Sanç, es va iniciar amb unes paraules de Joan Muntaner, batle de Valldemossa; tot seguit es va fer la lectura de l'acte de concessió de les Medalles d'Or de la Comunitat Autònoma a Josep Coll Bardolet, artista pintor, nat a Campdevànot, fill adoptiu de Valldemossa i a Bernat Julià Rosselló, prevere, gran musicòleg i director de la Capella Mallorquina. Les Medalles d'Or foren lliurades pel president de la Comunitat Autònoma, Gabriel Cañellas. Ambdós guardonats agraïren amb sentides paraules la distinció rebuda.

Gabriel Cañellas va pronunciar un discurs institucional i va explicar els mèrits pels quals Josep Coll Bardolet i Bernat Julià eren mereixedors del valuós guardó.

Al recinte muntat a l'efecte tots els municipis de l'illa i alguns de Menorca estaren representats als "stands" amb mostres dels seus productes, projectes i realitzacions.

L'horabaixa quasi quaranta agrupacions folklòriques de tota l'illa ens oferiren els balls i la música de la nostra terra.

RESTAURANT ES PORT

ESPECIALITATS
Peix, marisc i paella

PORT DE VALLDEMOSSA
(Mallorca)
Teléf. 61 25 41

NOTÍCIES

Primer premi

El pintor Toni Guasp, col·laborador de la revista MIRAMAR, ha estat novament guardonat. Als nombrosos premis que ha obtingut al llarg de l'any 1990 ha afegit el primer premi del concurs de pintura de Capdepera, dotat amb 250.000 pesetes. El lliurament del premi fou el 18 de desembre, festa de la Mare de Déu de l'Esperança.

Bon calendari!

L'Ajuntament ens ha felicitat amb un calendari de 1991 del qual hem de dir que és un vertader encert. Tant per les fotografies de Pep Lladó i Joan Muntaner, com pels textos escrits en la nostra llengua i també per l'acurada presentació.

Toni Guasp i l'obra premiada.

Premis 31 de desembre

En el decurs d'un sopar-festa al Casino de Mallorca tengué lloc la proclamació i el lliurament dels IV PREMIS 31 DE DESEMBRE que atorga l'O.C.B.. Els guanyadors d'enguany són:

Premi Francesc de B. Moll per a l'Institut d'Estudis Eivissencs.

Premi Gabriel Alomar per a Maria del Mar Bonet.

Premi Emili Darder per al Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament de les Illes.

Premi Bartomeu Oliver per a Damià Pons i Pons.

Premi Miquel dels Sants Oliver per al llibre "El mallorquinisme

polític" de Gori Mir.

Premi Bartomeu Rosselló-Pòrcel per a Miquel Bezares i Portell.

Distincions per a Josep Capó i Joan i per a Pau Llabrés i Pizà.

Concurs de Betlems

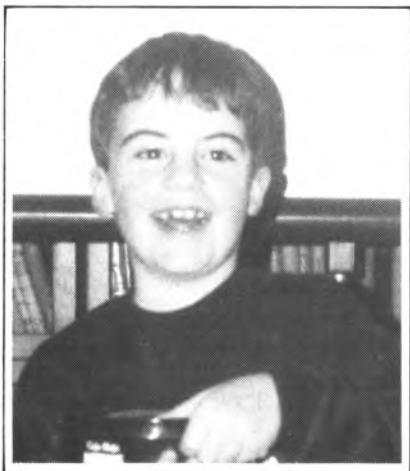
Per segon any consecutiu l'O.C.B. va organitzar un concurs de betlems. Com que diuen que una imatge val més que mil paraules vet ací aqueixes fotografies.

Viatge a la Patagònia

La festa nadalenca que tradicionalment l'Obra Cultural Balear a Valldemossa ofereix als seus socis i simpatitzants tingué lloc el dia dels

Foto: A. S. D.

1r. premi: Miquel Calafat Torres. (Foto: Antònia M. Calafat)

2n. premi: Maria del Mar Morey Terrassa. (Foto: Antònia M. Calafat)

4rt. premi: Maria Antònia Juan Salvà. (Foto: Antònia M. Calafat)

Innocents. El valldemossí resident a Hamburg, Josep Antoni Serrano ens va deleitar amb un seguit d'esplèndides diapositives de la Patagònia, fruit d'un viatge que feren ell i la seva esposa Beate a l'Argentina. Tot seguit es va fer el lliurament dels premis del Concurs de Betlems. La festa va acabar amb una degustació de torrons acompanyada d'una animada tertúlia.

Dinar de Festes

Com cada any l'Ajuntament va fer un dinar per a tots els qui col·la-

boren a les festes que celebren a la vila. Començant per la cavalcada dels Reis d'Orient, el fogueró de Sant Antoni, la Beata, Sa marina, Sant Bartomeu, la Carrossa que ens representa a Ciutat, etc.

Un grup de valldemossines, amb gran encert, va ésser l'encarregat de fer el dinar. Això sí, la porcella i el xot va adobar-los Jaume Morey. Tot va sortir de primera, com diuen les Rondalles Mallorquines: "...un arròs ben engrogat, porcella rostida i enciam, tan bons que els àngels hi canten".

Els Reis

Puntualment els Reis arribaren a la vila carregats de regals. El camió anava caramull i hi va haver paquets per a tothom. A més enguany els Reis feren el parlament en mallorquí, de la qual cosa ens alegrem.

Els nostres plataners

Els nostres plataners, els que ens han regalat la seva ombra refrescant, els que ens han encobeït des de fa més de cinquanta anys, estan malalts.

Mitjantçant un sistema d'exseca-

3r. premi: Maria del Mar i Pedro Mas Morey. (Foto: Antònia M. Calafat)

Foto: A. S. D.

llada mai emprat a Mallorca intenten curar-los.

Tan de bo que resulti eficaç!

De matances amb Sa Nostra

Dos autocars plens de pensionistes valldemossins anaren el 18 de gener a matances amb Sa Nostra. Veren matar el porc i begueren herbes dolces, tanta sort que no varen haver de fer més feina que la de menjar-se l'arròs i el frit de matances, després d'haver-se passejat pel "Safari". I com que a les matances solen fer un present, Sa Nostra va obsequiar a

amb seu a l'Institute of Anthropology University of Copenhagen.

Fava pelada a Son Niu

Per tercer any consecutiu l'O.C.B. a Valldemossa acomiada el Carnaval amb un dinar de fava pelada, recuperant així un antic costum valldemossí. Aquest any Pep Jiménez i Pilar Serrano ens han deixat la seva casa per poder dur a terme la simpàtica celebració.

Tot va començar ben prest; els més agosarats, malgrat l'amenaça de pluja, partiren cap a S'Abadua guaiats

Calafell. Antònia Serrano va llegir un sonet sobre la guerra de Kuwait. El gran glosador PERE GIL ens va dir una glosa, però, copiarem el que va publicar ell a l'ULTIMA HORA del 13 de febrer a la pàgina AMICS DE LA GLOSA: " En Pere Gil, present també en el dinar de fava pelada de Son Niu, de Valldemossa, com sempre va fer l'esburbat i mig plat de cuinat li va caure damunt la seva caçadora de serratge. Quan li demanaren una glosa els estimbà aquesta:

Foto: Pep Jiménez.

Foto: Xesca Cañellas.

tothom amb una llangonissa i dos botifarrons.

Pintura

L'1 de febrer es va inaugurar amb un còctel l'exposició de pintura de l'artista Daniel Codorniu. La inauguració fou amenitzada per Els Valldemossa.

Sebastià Trias Mercant

La comunitat internacional ha reconegut els mèrits de la investigació antropològica de Sebastià Trias Mercant, per un motiu tal ha estat nomenat membre de l'European Association of Social Anthropologist,

per Benigne Palos. Mentrestant, a Son Niu de Dalt, tothom s'afanyava; uns paraven taula, uns altres feien foc, d'altres trossejaven el porquim, algunes remenaven sa caldera, qualcú tastava i vengua coure faves pelades i ara fideus i suara afegir-hi brou...

Poc a poc arribaven els excursionistes i els no excursionistes amb les mans plenes de coques -dolces o salades, amb verdura o amb tallades-, vi, cava, taronjada i "Cola". Tot això, més la sobrassada, el botifarró i la ventresca que Pep i Pilar ens donaren, ho compartírem després d'haver menjat fava pelada a voler.

En haver dinat tots férem un minut de silenci en recordança de Vicenç

Venc per primera vegada més si l'any que ve som viu vull retornar a Son Niu a Menjar fava-pelada.

De fava no ve d'un plat, menjant no he mirat prim, amb bons trossos de porquim he quedat esclat no esclat.

Fins i tot sa caçadora ha pres sa seva racció; de nou, amb aigua i sabó, estarà presentadora.

Amb bona companyonia he menjat amb tant d'afany que, a més d'un feliç dia, he tret panxa de mal any."

Tot va acabar amb cants i balls a càrrec dels assistents, els quals quedaren convidats per tornar l'any que ve.

Un nou llibre

Amb el títol **RAJOLETES POLICROMES A MALLORCA** ha estat editat un llibre del qual són autors Joan Cabot Estarellas i Bartomeu Mulet.

Col.lecció March

El carrer de Sant Miquel, número 11, de Palma, s'exhibeixen 36 obres del segle XX, procedents quasi totes elles del fons de la Fundación Juan March, que integren la Col.lecció March. Art Espanyol Contemporani. Els amants de l'art modern i també els qui el desconeixen tenen l'ocasió de gaudir de una mostra esplèndida d'obres de 36 famosos artistes espanyols contemporanis.

el porquet als peus de Sant Antoni que va curar l'animalet el qual es posà a córrer. La truja agraïda no va deixar-lo mai per res i el va seguir per tot arreu. Diuen que Sant Antoni va morir abans que la truja i que aquesta el va enterrar.

La legenda de Sant Antoni dels Ases conta que hi havia un ric cavaller que tenia un ase tan malalt i acabat que ni es podia aguantar dret. Va manar a un servent seu que el duqués a l'escorxador, que el matàs i que l'anàs a tirar al riu. Però el servent es va enredar a complir l'ordre i l'ase que havia sentit les paraules de l'amo, tot coixejant i travelant, se'n va anar a una ermita del Sant que es trobava damunt un turó. Quan el servent es va adonar que l'ase se n'havia anat de l'estable, tot preocupat, va sortir a cercar-lo. Algú li va dir que l'havia vist passar més mort que viu. El servent va veure les potades de la bèstia marcades, les va seguir i va trobar-la agenollada davant la imatge del Sant. Quan vegé que l'anaven a cercar, l'ase va aixecar-se amb lleugeresa i va fugir de l'ermita cametes ajudau-me, com mai en la seva vida no havia pogut córrer.

A Valldemossa tan sols se celebra la revetlla de Sant Antoni, però són molts els pobles que han recuperat les beneïdes de Sant Antoni. Els pagesos i els que tenen animals de companyia els treuen per que rebin l'aigua beneïda que els augurarà bona salut. Abans a la vila encara es feien aquestes beneïdes, però el progressiu abandonó de l'agricultura i la ramaderia han fet que els animals domèstics no tinguin la importància que tenien, de totes maneres són molts els que recorden les beneïdes que es feien al carrer de Blanquerna -i molt més abans davant l'Ajuntament Vell-i la bulla que aquestes beneïdes representaven.

El divendres dia 18 tingué lloc a l'escola la torrada que l'Ajuntament ofereix als escolars del poble. Com diu el refranyer: "Dels sants del gener, Sant Antoni és el primer", Déu ens do un any amb moltes i bones festes!

Sant Antoni Abat

La nit del setze de gener es va celebrar, com ja és habitual des d'uns anys enrera, la revetlla de Sant Antoni. A la plaça Pública s'encengueren foguerons i allà els valldemossins gaudiren d'una animada torrada.

Sant Antoni Abat és el patró del bestiar, però tal vegada són molts els qui no coneixen les legendes que han relacionat aquest Sant amb els animals que ajuden els homes a les seves feines al camp. Les legendes més conegudes són: Sant Antoni del porquet i Sant Antoni dels Ases.

La primera conta com Sant Antoni va ésser demanat per a guarir la filla d'un governador de Barcelona. Quan va arribar a la ciutat se li presentà una truja amb un porcellet a la boca que no podia caminar perquè era esgarrat i camatort. La mare va deixar

ANTONI MUNTANER BUJOSA

“Persona del Poble 1990”

El dia 1 de febrer, en el decurs d'un sopar a Montuïri presidit pel president del CIM, Joan Verger; el president de la Premsa Forana, Carles Costa i Alfonso Salgado, es varen fer públics els noms dels guardonats amb els premis “Persones del Poble 1990” que foren: Antoni Muntaner de Valldemossa, Esteve Mas de Maria de la Salut, Gabriel Roscar de Montuïri, Es Patró Martina de Calonge, Gabriel Martorell de Mancor i Joana Mestre de Caldentey de S'Arenal.

L'Obra Cultural Balear a Valldemossa, editora de la revista MIRAMAR, va orga-

nitzar un emotiu homenatge per tal lliurar a Toni Muntaner el premi, tan merescut, que havia obtingut.

L'acte es va iniciar amb la projecció de diapositives que ens va voler oferir el guardonat. Vàrem poder gaudir de unes delicioses vistes de la flor d'ametller i de la nevada que tenguérem a la vila l'any 1985. Així mateix Toni Muntaner va mostrar-nos una entranyable col·lecció de personatges populars ja desapareguts que va impressionar gratament el públic assistent. Després vèrem diverses diapositives del paisatge valldemossí.

A continuació Antònia Serrano va llegir aquestes gloses que havia

Foto: Xesca Cañellas.

fet per a l'ocasió:

Bon vespre, vull saludar,
a totes les amistats:
Ara ja estam tots plegats,
la festa pot començar.

A l'amic que s'altre dia,
“El Premi Gros” va guanyar,
avui l'hi volem lliurar
amb humor i simpatia.

Hem de creure que el passat
no s'ha desfet dins l'aire.
Ho hem vist no fa gaire
i tot molt ben retratat.

Els arbres sempre florits,

la neu aquí no se fon
i els vells que al Cel ja són
els hem vist ben eixerits.

Tot és obra d'“En Guarín”,
el nostre gran personatge,
ell porta un gros bagatge;
miraré si li afín
el que du dins l'equipatge:
Arbres, llum, flors, paisatge,
homes, dones i qualque nin!

Tot seguit Miquel Ripoll va fer la lectura de l'article de la revista MIRAMAR que havia servit per presentar la candidatura d'Antoni Muntaner per al premi.

Jaume Vila va explicar que els premis “Persona del Poble” són convocats per l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca, de la qual forma part la revista MIRAMAR, amb el patrocini i la col·laboració del Consell Insular de Mallorca. Aquests guardons estan destinats a reconèixer i premiar la tasca quotidiana i desinteressada que a favor de la comunitat realitzen un seguit de persones de distints pobles de l'illa, sense esperar cap mena de reconeixement.

En nom de Joan Verger, president del Consell Insular de Mallorca, Antònia Maria Calafat va lliurar a Toni Muntaner el diploma acreditatiu. A continuació en nom de Carles Costa, president de la Premsa Forana, li va lliurar un artístic gerro de ceràmica amb la inscripció pertinent.

L'Ajuntament de Valldemossa es va adherir a l'acte amb unes paraules del batle, el qual va fer palès l'agraïment del Consistori per la col·laboració que sempre havien trobat en Toni Muntaner i la satisfacció del guardó que li acabaven de lliurar. En nom de Valldemossa el va obsequiar amb un bell targeter.

La festa va finalitzar amb una agradable tertúlia i un refresc que varen oferir l'Obra Cultural Balear a Valldemossa i la revista MIRAMAR.

Racó del jovent

El cordó umbilical

-Com vols les costelles? Amb patates fregides o amb ensalada? - Demana la mare-

-Amb patates i molt de quètxup.

Li respon el fill d'uns trenta anys, assegut en front del televisor amb un cervesa a una mà i el coman-

dament a distància a l'altra, practicant al mateix temps el zàping. (amb aquest mot han batejat l'esport de canviar constantment de canal) Bah!

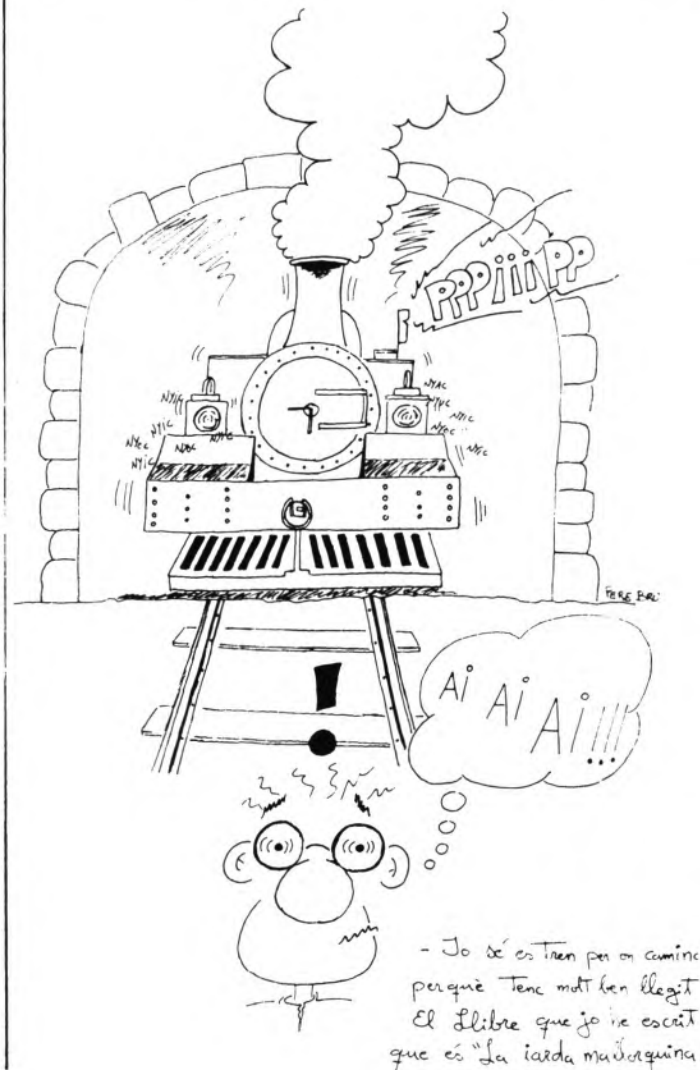
Aqueixa potser és una escena habitual a milers de llars, i és que els joves d'avui no ens emancipam com els del seixanta-vuit, en aquells anys en què era quasi ridícul viure amb els pares, en una època de canvis socials profunds. (a Espanya era diferent)

Avui és molt distint. Crec que la vivenda és un gran obstacle, a més a aquesta illa tot és molt car. Però el problema fonamental és la comoditat.

Estam massa acostumats que ens ho donin tot fet o mastegat, sota la mirada aliena dels pares.

Sense anar gaire lluny, l'altre dia mentre esperava torn al forn, vaig sentir una dona que deia a una altra: -"Sempre havia desitjat tenir una filla, però quan veig que les al.lotes d'avui en dia fan les mateixes coses que els joves, fins i tot es colguen de matinada i no t'ajuden ni a escurar... N'estic ben contenta de tenir dos mascles!"

Som massa còmodes. I així, pares i fills passen les hores junts en

una mateixa casa, però a milers de quilòmetres de distància -mentalment, és clar- i resulta graciós veure el pare, la mare i els fills mirar la televisió plegats. Ara, propaganda a favor de l'ús dels preservatius ("posate'l, posa-l'hi"), i poc temps després, al noticiari, la comdena del Papa i dels seus bisbes.

L'inevitable cordó umbilical.

F. Van Der Bars

Un parell de grupets de joves valldemossins hem anat a esquiar als Pirineus. Quan tenguem pistes al Teix ja no hi haurà necessitat de desplaçar-se tan enfora.

Miquel Angel Mulet Mas.

Ja han fet 18 anys

MOLTS D'ANYS als que ja en tenen 18!

Jaume Juan Vila (19 de gener)
Miguel Juan Salvà (24 de febrer)
Catalina Mayol Llobet (6 de març)
Antonio José Ferrer Cardell (14 de març)

Tirant lo Blanc

Tirant lo blanc és el títol d'una novel·la de cavalleria de l'autor valencià Joanot Martorell.

Aquesta novel·la ha estat actualitat ja que no fa molt temps es produïren els cinc-cents anys de la seva publicació. I si una novel·la després de mig segle encara segueix actual, cal veure i afirmar que es tracta realment d'una obra importantíssima a més escrita en la nostra llengua.

Joanot Martorell conegué molt bé la vida del cavaller de l'Edat Mitjana, ja que a la seva biografia trobam estades a l'Anglaterra, a la cort del rei Enric VI, tornejos, lluites d'honor... que li facilitaren la redacció d'aquesta novel·la. Se sap també que l'obra no fou totalment escrita per Joanot Martorell, es creu que va ésser més o menys retocada i ampliada per Martí Joan de Galba.

Foto: M. Boscana.

A l'escola de Valldemossa es vol aprofitar l'avinantesa del cinc-cents anys d'aquesta publicació per fer una representació teatral de l'obra. Per aquest motiu es vol organitzar tot un seguit de tallers que apropin a tota la comunitat escolar al món de l'edat mitjana en general, i a la coneixença de l'obra de Joanot Martorell de forma més específica.

Es té en projecte representar l'obra a final de curs i per aquest motiu es muntaran tallers de:

-Llenguatge i literatura on s'estudiaran i analitzaran el vocabulari i les expressions medievals, literatura medieval, estudi de l'autor, altres novel·les de cavalleria.

-Vestuari: estudi del vestuari de l'època de Tirant i es realitzaran al mateix temps els vestits que s'hagin d'emprar a la representació teatral.

-Dramatització: aquí es treballaran les tècniques d'expressió corporal i les tècniques vocals.

-Maquillatge: s'analitzaran les expressions de la cara i la combinació dels colors.

-Escenografia: estudi del paisatge

Bonoz labor.e
gloria de nof
re ferroz deu
yeu cil: e de
la gloria lacratilla-
verge maria mare sua fe
noza noftra. e comenca
la letra del prent libze
appellat nraut loblanib
dirigida per molien yoa
nor marrozel cauallez al
ferenillimo pncep doiti
serrando de portogal.

Este qualo los boetes: e foflo /
riele ban en lee obra comenbat q
petuane lute recobadonaxvntuo
pa actre. e singularmet los mox
migma actre de caualleria de adli
tan famos caualierque com lo fol
replantez: entre los alres plane,
tenant replantez: agordt en limgu-
laritat de caualleria entre alres
caualiers del mon apellat e trút
lo bianchoqui p la virtut conqulla
molte regnes: p dounice: donat
los a alres caualiermo volent ne
fino la sola honoz de caualleria. e
men auant conqulla tot e imperi
greco cobant lo dela e urche q
aqueti baten subyugat a lar doni
ni deia certiana greco. e com la
deia bnfona: actre di de e want
fem en lengua anglicaz avoftra il
lufre leproza fia itat grat voler me
pregar la graxa en lingua portoguz
la oprimet per ro cil: fia algruz
tempe en la ylla de Zinglaterra de
quee milloz laber aquella lengua q
alres. e en quale paxaria fon fia /
de am milloz acceptades mans /
menta. e com ja ro fia per monoz
de obligat manifestar los actre vte
tuoloz dia caualier passato major
ment com en lo bo tractat fia molt
firament lo me a tot lo dexte or
de be arma e de caualleria. e let
fia consideraba ma infuflencia: e
lee curialez familiar ocupacion
que obfien: e lee abofitade dela
e romple fortuna: qui no bonen re /
a.ij

Molt rreclit
virtuoze: e
glorioz pñ
erpy lo
dant. yue
fia percul
gabe fa /
ma los in
formaz de
vultre vit
nits. Molt majorment sea de be
que nonia de aquetes per vostra
fermoza voler me comenar: e bil
uelar vrie virtuoelimo delga lo
be los fere deia andeovirtuoze
e en fama molt glorioza caualier

i dels llocs típics a la novel.la de cavalleria, al mateix temps aquests paisatges seran emprats com a decor de l'obra.

-Complements: en aquest taller es realitzaran tots aquells complements necessaris per a una correcta ambientació de l'obra.

S'intenta amb aquesta representació apropar els escolars de Valldemossa a la cultura medieval catalana, motivar-los cap al coneixement de la literatura catalana i sobretot fomentar la feina en grup, ja que pensam fer de la representació de Tirant lo Blanc una feina global de tota l'escola i que tots els nins, des del més gran al més petit, estiguin involucrats i engrescats en aquesta activitat.

Volem que aquesta celebració dels cinc-cents anys d'aquesta obra sigui plenament assumida per a tota la comunitat escolar, i esperam de tot cor que la seva representació sigui exitosa.

Margalida Calafat Torres

Vicenç Calafell Calafat era un gran estimador de tot el que és cultura, art, ecologia... Un mes abans de la seva mort em cercava, i al cap i a la fi em va trobar dins la cel.la Prioral, per tal de obsequiar-me amb un dibuix que havia fet i amb la bona educació que el caracteritzava em va dir: -Mira Antònia, així com Nils ha fet dibuixos de gent que ja no existeix i Toni Muntaner diapositives i fotos i gràcies a això tenim testimoni gràfic de persones i coses que ja han desaparegut, he pensat fer una sèrie de dibuixos de racons del nostre poble abans que no siguin destruïts. Aquest és el primer i, si ho trobau oportú, publicau-lo a la revista MIRAMAR. Dient això em va donar un dibuix que representa un clot prou conegut per tots nosaltres i que reproduïm tot seguit.

Dibuix: Vicenç Calafell Calafat.

CULTURA

La veu dels nostres poetes i glosadors

El poema següent va ésser guardonat amb el premi "Reina Amalia"90, en català, i publicat al nº 3 (Nueva serie) dels Cuadernos "Reina Amalia" de Poesia. Avui l'ofereim als nostres lectors per gentilesa del director de la revista i promotor de les Lectures-votacions, senyor Esteban Pisón.

L'ANGÚNIA M'ENFOSQUEIX L'ENTENIMENT

Voldria assaborir el pa abans de recollir l'anyada,
l'esperança és el present del teu futur;
voldria refrescar-me la cara amb les teves llàgrimes
i eixugar-me-la quan caigués la tempesta.

Els sentiments enflairen i la llavor encara no ha florit,
les ànsies juguinegen amb els somnis vinents,
s'obren les portes que mai no s'han tancat,
els ocells arriben al seu niu abans d'emprendre el vol.

Voldria engatar-me, avui, amb el vi de la propera verema
sens esperar que s'envelleixi a l'abric del roure;
les imatges es reflecteixen a la retina si acluc els ulls,
els desigs volen complir-se fins i tot sense néixer,
la negror nodreix el meu desvari amb els calius de la ignorància.

Vull viure el teu futur en el present,
potser quan el teu piuleig s'escanyi m'hagi acollit la foscor.

*Pere Bru Serrano i Darder
Premi "Reina Amalia" 90, en català*

PLANY KUWAITIÀ

Dorm l'Orient damunt roges espases,
la fulla lluent, maligna, agullonada...
Viu l'antigor dansant sota l'albada,
fruit odi i passions ja turmentades.

Arriben al desert les grans onades
fins a la porta negra i tancada.
La sangonosa sorra purpurejada
ens deixa vida i mort ben barrejades.

Mal haja l'assassí tan inhumà
que anega de plany de desesperança!
Alà és gran! Ton poble lluitarà,

reclamant sang, justícia i venjança.
La sobirana pau despertarà
jorns triomfals de càlida gaubança.

Antònia Serrano i Darder

Maria Torres Calafat ens ha deixat unes gloses que va fer Margalida Mayol Ros, de Cas Cavallet, i una fotografia d'un grup de valldemossins. Ambdues coses estan fetes amb motiu d'una peregrinació a Lourdes que va tenir lloc l'any 1967.

RECORDS DE LA PEREGRINACIÓ A LOURDES

De Valldemossa partírem
es peregrins tot cantant,
a nostra Santa tan bona
Sor Catalina Tomàs.

Quan arribàrem a Lourdes
es nostre cor s'alegrà,
poder visitar sa cova
d'allà on Ella està.

Verge de Lourdes amada,
an es peus de vostre altar,
vos demanam de bon cor
si salut mos voleu dar.

Veig que de vostra fonteta,
aigua vénen a cercar,
amb una fe verdadera
pes malalts poder curar.

Aquesta església vostra
tan hermosa és d'admirar,
es peregrins de Valldemossa
mai la podrem oblidar.

Sa processó és tan hermosa
que no se pot explicar,

hi havia a mils de persones
amb sa candela amb sa mà.

I a Santa Bernadeta
també vàrem contemplar,
juntament amb sa caseta
i es seu llitet que hi ha.

Es Rector de Valldemossa
mos va dirigir molt bé,
i tots demanam a la Verge
que li don salut també.

Verge, vos feim una súplica
creim que mos heu d'escoltar:
-Dau salut a sa Marquesa
de Don Pedro Dezcallar.

Adéu, Verge de Lourdes,
ja mos despedim de vós,
donau-nos qualque mirada,
noltros pensarem en vós.

Me vaig despedir de Lourdes,
no crec poder-hi tornar,
perquè ja som molt velleta,
Mare! no em volgueu oblidar.

Setembre 1967.

Un record pes xofer i pes guia que s'ho mereixen

Es xofer és molt atent,
a darrera no se girava,
i es volant no deixava;
d'ell quedàrem tots contents.

Es guia és molt bon homo,
que no l'hi podem llevar,
per ses velles i per ses joves
sempre se va molestar.

Margalida Mayol Ros de cas Cavallet

Na Francisca Calafat Mas, de can Garrit,
ens ha deixat les gloses següents que
forman part del glosat anterior i es
refereixen a diversos viatgers.

Na Catalina és bona,
tambè se sap presentar,
es qui la se mirava
amb sa rialla quedà.

Na Marieta Simona
tota se va trastornar
quan va rebre es telegrama
que es novio li va enviar.

Na Francisqueta Terrassa
es camí alegre passà
perquè en es costat tenia
en Joan de Vistamar.

En Joan estava serio
davant la Mare de Déu
pensàvem que li demanava
que li guardàs es cor teu.

Na Francisqueta Garrida
que la vàrem molestar,
mos va arregar sa fulla
per sa frontera passar.

Se posaren a cantar
i bona veu que tenien,
i es qui també seguien
les porien escoltar.

N'Antònia Cabot és bona,
alegre mos fa estar,
mos contava qualche xiste.
Per fer riure no n'hi ha!

Margalida Mayol Ros, de cas Cavallet.

PINZELLADA

El sol poc a poc va acostant-se a
l'horitzó com si la mar l'engolís,
uns nuvols esllanguits, de color
de taronja pinten el cel, fins ara
tan blau com la mar.

A la dreta, els penya segats d'un
roig grisenc es reflecteixen
dintre l'aigua, amb una besada
llarga i amorosa.

Allà baix, tota sola, en mig del
verd de les oliveres, S'Estaca
pren un extrany color blau
verdós, quasi fosforescent, com
el "llumeneret" de les rondalles
i pareix que un misteri envolta
la casa, com si se sentís d'enfora
la veu de l'Arxiduc i els lladrucs
dels cans...

Tot calla i sols els ocells amb la
darrera refilada sembla que
cantin Sor Tomasetta i ens diguin
bona nit.

Maria Encarnació Coll

Pere Gil, l'home de les gloses, va ésser a
Son Niu al dinar de fava pelada que fa
cada any l'O.C.B. a Valldemossa. Allà
confongué a Rafael Reüll amb el seu
germà Tomeu. Després va reincidir i a la
pàgina AMICS DE LA GLOSA de
l'ULTIMA HORA li va tornar dir Tomeu.
El que és més curiós és que li va enviar la
pàgina dedicada i signada a Rafael. Com
que entre glosadors -i Rafael també ho
és- sols es contesten glosant, per aclarir
els embulls i malentesos, ell ho ha fet
així:

A PERE GIL

Estre tanta gent eixorca
vós sou mallorquí d'arrel,
bé teniu guanyat el cel
per lo que feis per Mallorca.

Amb cullerada de mel
veig que he començat la glosa.
Com si de res anàs la cosa
després ja hi posaré fel.

Creis-me que tot no és glòria
i n'estic molt ressentit

Pere Gil a Son Niu. (Foto: Xesca Cañellas)

perquè Tomeu vos m'heu dit
al llarg d'aquesta hitòria.

Un dia de fred de neu,
a Valldemossa, pel febrer,
quan dinàvem amb plaer...
ja m'enflocàreu Tomeu.

I més tard ho publicàreu
als AMICS DE LA GLOSA
com si el meu nom us fes nosa
altre pic l'equivocàreu.

La paciència tenc farta.
Pel març, parlant de Son Niu
a Tomeu us dirigiu
i m'enviau a mi la carta.

Prest arribarà l'abril
i en qüestions de vida o mort
no deixeu res a la sort
i corregiu, Pere Gil.

Perquè abans d'arribar al cel
cadascú tenguí lo seu.
El meu germà és Tomeu
i a mi em diuen Rafel.

Rafael Estaràs, Reüll

HISTÒRIA DELS FESTIVALS CHOPIN DE VALLEDMOSSA

Comitè Pro-Chopin

El Comitè Pro-Chopin, fou constituït a Valldemossa l'any 1930. El seu creador fou el compositor Joan Maria Thomàs, qui cercà la col.laboració de nombroses personalitats de països diversos i de ressò internacional i del qual se celebra enguany el XXV aniversari de la seva mort.

Aquesta entitat mallorquina i la Societat Chopin de Paris foren les primeres que es crearen amb la finalitat de divulgar la vida i l'obra de F. Chopin. La Societat Chopin de Varsòvia no es va fundar fins l'any 1951. Actualment el nombre de societats integrades en la "International Federation of Chopin Societies" s'eleva a 47.

Entre els membres d'honor del Comitè figuraven compositors, intèrprets, crítics i musicòlegs, com Dukas, Capllonch, Casella, Ravel, Strawinsky, Strauss, Szymanowsky, Honegger, Turina, Tansman, Casals, Cortot, Landowska, Mas Porcel, Rubinstein i un llarg etc. que li conferiren ressò internacional.

El Comitè organitzà els Festivals Chopin, que es digueren "Festes Chopin" i que tingueren lloc a Cartoixa de Valldemossa i a diferents escenaris de Palma des de l'any 1931 fins a la guerra civil.

A Valldemossa, Joan Maria Thomàs va contar amb la col.laboració inestimable del Pintor Bartomeu Ferrà i de la seva esposa Aina M. Boutroux, els qui acabaven d'adquirir la cel.la de Cartoixa on visqueren F. Chopin i G. Sand, donant suport a totes les activitats que hi tingueren lloc.

Manuel de Falla, col.laborà activament durant els anys 1933 i 1934, amb la seva adaptació coral de la Balada nº 2 de Frederic Chopin,

amb text poètic de Mossèn Jacint Verdaguer, que s'estrenà amb gran èxit a Valldemossa i més tard a Madrid.

Patronat F. Chopin-G. Sand

Aquest Patronat es constituí l'any 1960 a Valldemossa. Aina Maria Boutroux, la seva creadora, cercà la col.laboració familiar i la d'un grup de persones representatives del món cultural de l'illa, començant així una nova etapa en els difícils temps de la dictadura. Continuant la tradició iniciada pel Comitè Pro-Chopin es proposaren divulgar també l'obra de G. Sand, la creativa escriptora, companya de F. Chopin.

Foren membres d'aquest Patronat: Miquel Duran, Francesc Duran, Gillem Colom, Lamberto Cortès, Ramon Coll, Lluís Matas, Joaquín Morell, Bru Morey, Lluís Ripoll i Felíu Calafat.

Aquest Patronat amb la col.laboració de "Joventuts Musicals", organitzà nombrosos concerts, així com el primer i el segon CONCURS INTERNACIONAL DE PIANO F. CHOPIN DE MALLORCA, que tingueren lloc a Palma i a Valldemossa. Una de les més importants tasques duta a terme, fou un CONGRÉS INTERNACIONAL DE LES JOVENTUTS MUSICALS.

Posteriorment, les activitats abans

dites foren interrompudes per manca de mitjans, quedaren reduïdes a uns pocs concerts anuals, en els quals actuaren pianistes de gran categoria com Samson François o Nikita Magalof, entre d'altres, fins a la constitució l'any 1981 de l'Associació Festivals Chopin de Valldemossa.

Associació Festivals Chopin de Valldemossa

Aquesta Associació es constituí l'any 1981 amb la finalitat de continuar i modernitzar una tradició cultural iniciada els anys 30 per Mossèn Joan Maria Thomàs i continuada més tard per Aina Marie Boutroux i la seva família.

Des de l'any 1981, els components de la família Capllonch Ferrà, sota la presidència de Margalida Ferrà i Boutroux, i Joan Moll, Gillem Llabrés, Ramon Andreu, Joan Oliver, Lourdes Sampol, Biel Mesquida, Josep Maur Serra i Jaume Vidal, contitueixen un grup plural de "reanimadors culturals" i organitzen les activitats d'aquesta Associació.

Des de l'any 1985 és membre fundador i actiu de la "International Federation of Chopin" amb seu a Varsòvia; aquest fet li confereix ressò internacional, al mateix temps que possibilita nombrosos intercanvis amb altres Societats que duen a terme tasques i projectes similars.

A l'Assamblea General de la Federació Internacional de les Societats Chopin, que va tenir lloc el passat mes d'octubre, a Varsòvia, Rosa Capllonch fou elegida membre del Comitè Directiu de la dita Federació.

La seu de l'Associació es troba al Museu de la cel.la de F. Chopin i G. Sand, nº2 i a la cel.la nº3 de la Cartoixa de Valldemossa.

En properes cròniques, us donarem a conèixer les distintes activitats que ha dut a terme la nostra Associació.

Ramon Andreu

ENTREVISTA

Vicenç Colom Colom

El personatge esportiu entrevistat en aquesta ocasió és una persona senzilla, coneguda i apreciada per tothom, tant en el seu aspecte humà com professional.

En el caire esportiu, a més del que hem dit abans, és el jugador de més "pes" dins la plantilla del VALLDEMOSSA AT.. És estimat i respectat pels seus companys, tant al camp, com al vestuari. És ell qui en els sopars de la plantilla (malgrat que es fa pregar un poc) diu la darrera paraula i sempre acaba amb una glosa que fa somriure els assistents.

Pertany al club des de la fundació i encara que sempre diu: -Aquesta serà la darrera temporada-, mai no ha deixat de firmar la cartolina de la fitxa puntualment en iniciar-se la temporada.

Ens referim a Vicenç Colom Colom, de mal nom "Xispes" o "Capi". actualment és el capità de l'equip.

Data de naixement: 12-IV-62

Edat: 28 anys

Estat civil: Fadrí

P- Quant de temps fa que jugues a futbol?

R- Set anys. Des de la fundació del club l'any 1984.

P- Quines diferències trobes entre les primeres temporades i les darreres?

R- A les primeres érem un grup d'amics que jugàvem com a passa-temps i a les darreres ja jugam amb l'aspiració d'ascendir.

P- La millor virtut com a jugador?

R- El marcatge al contrari.

P- I el principal defecte?

R- A vegades manca de concentració.

P- Aspiracions de l'equip per a la temporada present?

R- Aconseguir una de les tres primeres places.

P- El millor record com a jugador?

R- El primer ascens a Segona Regional.

P- Quin ambient hi ha al poble vers l'equip?

R- Crec que la gent respon a mesura que l'equip es va afiançant.

P- El pitjor record com a jugador?

R- La derrota sofrida dins el nostre camp davant el CIDE per 0 a 7.

P- Es lliga més jugant a futbol?

R- No.

P- Què et pareix la cantera actual?

R- És positiva, ja que crea una base d'equip i d'esport per al futur.

P- El millor entrenador que has tingut?

R- Nadal Torres.

P- Una mania en el camp?

R- Quan surt de capità triar sempre el camp, no la sacada inicial.

P- Gols que has aconseguit fins ara en partits oficials?

R- Un.

P- Què vares sentir quan el marcares?

R- Una immensa alegria i satisfacció personal.

Vicenç Colom

P- El millor amic de la plantilla?
R- Cap en particular i tots en general.

P- Amb què associes els següents mots: Porteria?

R- Gol.

P- Gol?

R- Alegria.

P- Equip contrari?

R- CIDE.

P- Plantilla?

R- Un equip.

P- Banquet?

R- Pacència.

P- Lesió?

R- Mala sort.

P- Un desig per a la fi de la temporada?

R- L'ascens a Primera Regional.

- P- Directiva?
 R- Treball.
 P- Entrenador?
 R- Sacrifici.
 P- Afecció?
 R- Aplaudiments.
 P- Arbitre?
 R- Jutge.
 P- Color preferit?
 R- Vermell.
 P- Idol musical?
 R- Mike Olfield.
 P- Capità?
 R- Serenitat.
 P- Què creus que falta o ha faltat a la plantilla?
 R- Voluntat per guanyar partits al principi de la temporada.
 P- Què creus que sobra o ha sobrat a la plantilla?
 R- Les crítiques.

Bartomeu Torres i Morell

COMIAT A ENRIC CALAFELL el dia 26 d'abril de 1990

President:

Avui encara t'ho podem dir
 i m'ha tocat a mi
 poder-te dir quatre paraules.

Mirant enrera has viscut
 anècdotes i problemes,
 has estat un home que a ses seves
 ben parat te n'has sortit.

Llargues caminades,
 que un dia començares a rodar
 avui aquest homenatge has de recordar
 lo molt que el Valldemossa At. t'admira.

I si a Primera no hem arribat
 a Segona tu mos hi has posat.
 President, Enric, amic:
 Moltes gràcies!

Un jugador del Valldemossa At.

EXCURSIONISME

Un merescut homenatge

Foto: Benigne Palos.

El dia 23 del propassat mes de desembre, un centenar llarg de muntanyencs, amb els qui es trobava un grup d'amics alemanys, es van arremolinar al cap d'amunt del Puig Caragolí per retre homenatge a un personatge excepcional i irrepètible, L'ARXIDUC LLUÍS SALVADOR D'ÀUSTRIA I TOSCANA.

Amb aquest homenatge, consistent en la col.locació al mateix penyal del Caragolí d'una placa (1) amb la inscripció:

A l'Arxiduc
 en homenatge dels muntanyencs
 Nadal 1990

es volia deixar ben palès l'agraïment i l'admiració de tots els muntanyencs envers un gran ensaboridor del paisatge i qui va estimar de bon de veres aquesta contrada valldemossina. A més a més fou

ecologista quan encara d'això no se'n tenien noves. Va donar inqüestionables proves de la seva generositat, compartint amb tothom tots els camins i els innumbrables miradors i torres que va fer construir.

L'acte, organitzat per la Federació Balear de Muntanyisme i pel Grup Excursionista de Mallorca, va ésser un èxit i trancorregué amb la senzillesa que caracteritza tot el que fan els muntanyencs.

En breu parlament varen intervenir: Gaspar Valero, directiu del Grup Excursionista de Mallorca, fent la presentació de l'acte; Benigne Palos, membre també del Grup Excursionista de Mallorca, exposant els motius de l'homenatge; Josep M. Sevilla, adherint-se a l'acte en representació de la família propietària de Miramar i Son Marroig per la seva vinculació amb l'Arxiduc; Sebastià Trias, professor d'Antropologia de

la UNED, qui va fer una exposició de la personalitat de l'Arxiduc; Josep Antoni Aguiló, president de la Federació Balear, agraïnt la presència dels assistents a l'acte. Finalment Miquel Angel Borràs, director general d'Estructures Agràries i Medi Natural del Govern Balear, qui amb el seu parlament donà suport a l'acte, procedint tot seguit a la seva cloenda.

El temps no va ser gaire bo durant els dies que precediren el de l'homenatge, així i tot tenint en compte que en la data escollida per pujar al Caragolf el temps continuava posant mala cara, aquest entrebanc no va ser a bastament per esporuguir els qui de ver volien retre homenatge a l'Arxiduc.

Benigne Palos

(1) La placa ha estat elaborada en pedra grisa per l'escultor de Campanet Antoni Reus. La col·locació és estat possible, gràcies a la col·laboració de Joan Riera, de Bunyola, de Pere Castell, de Valldemossa i de Sion Coll, d'Alaró.

Pel seu interès publicam el parlament que va fer Sebastià Trias a l'homenatge a l'Arxiduc.

L'estiu de l'any 1867 arribava a Mallorca un jove que es feia passar per un tal Ludwig Graf Neudorf (Lluís, comte de Neudorf). La varietat dels nostres paisatges, la transparència de les aigües de la nostra mar, la pau i la tranquil·litat de les nostres viles, l'honoradesa i bonhomia dels nostres menestrals i pagesos captivaren aquell viatger i ecologista i l'arrelaren aquí, a Valldemossa, arrecerat a Miramar, entre la verdor fosca de la muntanya i la blavor pàl·lida de la mar. Aquell jove desconegut era Lluís Salvador d'Habsburg i Lorena, arxiduc d'Àustria, i a l'illa arribaria a ésser president honorari del Foment del Turisme (1910), fill adoptiu de Sóller (1913).

Qui fou, però, realment Lluís Salvador? Jo diria que era un home que representà tres personatges distints i perfectament interrelacionats.

Per als mallorquins fou, i serà sempre,

S'Arxiduc; un personatge de rondalla, del qual tothom conta un aplec d'anècdotes més o menys picants i divertides, però, segons Miquel Dolç, quasi sempre apòcrifes. Fra Francesc Donat ha resumit així la figura popular de S'Arxiduc: "se'n conten per salar i vendre: de tota classe i color: verdes i vermelles. Unes el pinten liberal i donador, altres el fan estret i "doner"...; tenen idea d'unes amistances més o manco entretenidores amb Venus, remugant-les un pic i un altre també, oblidant-se de les que aguantà sempre amb Minerva". I és que S'Arxiduc fou verament popular; popular perquè s'identificà amb el poble de Mallorca, perquè -segons ell- l'autèntica història són les "senzilles històries" de la gent del poble.

El segon personatge que representà Lluís salvador era el de gran propietari; un senyor amb un patrimoni estimat en cinquanta milions de duros. "La Almudaina", calculant el que haurien de pagar al fisc els hereus, just de les possessions de Mallorca, sumava cent cinquanta mil duros. El testament, signat per l'arxiduc a Bordighera el febrer de 1900, indicava que els béns immobles consistien "en España en el complejo total de Miramar en los términos municipales de Valldemossa y Deyà en la isla de Mallorca y la pequeña finca Santelmo en el término municipal de Andraitx, en la misma isla de Mallorca". Aquesta disposició testamentària i el fet de designar un sol hereu universal de tots els béns demostren la idea latifundista que tenia Lluís Salvador, idea repetida en el seu llibre "Lo que sé de Miramar". Per a l'arxiduc totes les seves possessions eren "el complejo total de Miramar"; un gran latifundi que no havia d'ésser trossejat.

El latifundisme de Lluís Salvador, si per una part va potenciar la rendabilitat d'unes possessions en franca decadència -pensem, per exemple, en la modèlica producció vinícola de S'Estaca-, per altra banda va estancar la transformació rural de Valldemossa, en mantenir aquest

Foto: Benigne Palos.

latifundisme a uns moments en que la reforma i la parcel·lació agràries donaren a Mallorca un nou caire als modes de producció i d'organització social.

"Del gay saber i coneixements artístics i científics de l'Arxiduc -continua afirmant fra Donat-; de les seves amistats i relacions amb savis, artistes i gent grossa, (el poble) no en sab res". I aquest tercer personatge que fou Lluís Salvador és, sens dubte, el més important dels tres. Va escriure la primera i única etnografia monumental de les Balears. En els seus escrits sobre Mallorca explica que la cultura mallorquina és el resultat de dues grans civilitzacions: l'àrabica i la cristiana. De la primera només resten, segons l'arxiduc, -investigacions més recents han demostrat una major riquesa- algunes paraules, petits costums, uns pocs elements arquitectònics, l'estil d'algunes tonades i cançons agràries. La cultura cristiana va generar una Mallorca rural que, com he dit abans, a l'època da l'arxiduc estava en franca decadència a causa de l'urbanisme industrial.

Els llibres de viatge del segle XIX -i el "Die Balearn" és un llibre de viatgenien tres objectius: conèixer altres cultures i donar-les a conèixer, testimoniar l'existència de comunitats folk endèmiques, crear una consciència crítica a favor de conservar les riqueses naturals de la seva regió. El "Die Balearn" assumeix els tres objectius esmentats. L'obra és una geografia d'espais culturals -paisatge i societat, tradicions i costums, ruralia i

Foto: Benigne Palos.

ciutat- que vol conservar, en contra de l'urbanisme aglapidor, la tradició endèmica del ruralisme i de la menestralia.

La renaixença reduí l'itinerisme dels llibres de viatge a un excursionisme dins el propi país. Interessa descobrir de bell nou els espais desconeguts de la nostra pròpia terra i, principalment, les zones rurals una mica oblidades per la forta pressió de l'urbanisme ciutadà. L'excursionisme de la Renaixença tenia, doncs, un sentit pedagògic d'enculturació de les ciutats, quan començaven a desarrelar-se de la tradició del país. L'arxiduc assimila plenament aquesta modalitat etnogràfica. Les descripcions del llibre "Lo que sé de Miramar" són admirables. "El seu interès

-escriu Lluís Salvador- era tan sols pels fills del país, els quals pot ésser que fulletgen les pàgines del llibre". ¿Per ventura el capítol titulat "Llocs notables de Miramar" no és un recull d'itineraris de distintes excursions per aquestes muntanyes i paratges de Valldemossa?

Crec que la lliçó pedagògica de l'excursionisme de l'arxiduc és d'una rabiosa actualitat. No en faig cap comentari, perquè tots els aquí presents enteneu el que vull dir.

Sebastià Trias i Mercant

PER A GATONS I COSES FINES
NO HI HA COM
CA'N MOLINAS

Carrer de la Rosa, 4
Via Blanquerna, 15
VALLDEMOSSA

Tel. 61 21 56
Tel. 61 22 47

LA NOSTRA CUINA

Cuixa de xot rostida

INGREDIENTS:

- 1 Cuixa de xot.
- Alls.
- Ceba.
- Julivert.
- Llorer
- Sal i pebre bo.
- Saïm.
- 3 cullerades de vinagre.

PREPARACIÓ:

Es renta bé la cuixa. Es forada amb un ganivet i s'hi introdueixen alls, es cobreix amb tallades rodones de ceba, julivert, una fulla de llorer, sal, pebre bo, saïm i tres cullerades de vinagre. S'enforna fins que estigui cuita.

Se serveix coberta amb la mateixa salsa i patates cuites al vapor.

Crespells

INGREDIENTS:

- 350 grams de saïm.
- 350 grans de sucre.
- 3 vermell d'ou.
- 1 tassó gran, parts iguals de suc de taronja, oli i llet.
- Ralladura de llimona.
- 1 culleradeta de Royal.
- Farina fluixa, la que prengui.

PREPARACIÓ:

Es mesclen ben mesclats els ingredients, la pasta no ha de quedar molt dura.

S'aprima la pasta que quedi d'un centímetre i mig o dos de gruixa. Es talla amb motllets en forma d'estrella, coret, peix o rodó.

Es posa damunt una llauna untada d'oli i s'enforna.

Són receptes de na Margalida Ripoll Darder de Can Costa.

JARDINERIA

Alfabaguera

(*Ocimum basilicum L.*)

Sempre que parlen d'alfabagueres pens en les esponeroses alfabagueres que antany engalanaven el catafal de la Mare de Déu d'agost. No sé bé si quan era petit ho veia tot més gros o és que les que ara l'adornen són més petites. El que és cert és que la seva flaire quan li passam la mà per damunt és sempre la mateixa, especial, exòtica, embalsamadora...

L'alfabaguera és un condiment exquisit i poc usat entre nosaltres, però combina molt bé, per exemple, amb ensalada de tomàtiga. La infusió de fulles i flors, segons el pare Bonafè, és estimulants, tònic, antiespasmòdica i antihelmíntica.

Planta cultivada, en cossiols o en terra, adorna en l'estiu les terrasses i els jardins, oferint la seva verdor fresca i espargint el seu aroma.

J.C.R.

ENDEVINALLES

Continuam oferint-vos la resta d'endevinalles que ens va dir Carme Ripoll. Les hi va ensenyar el seu pare, Macià Ripoll, que en sabia moltes i les deia tant als seus fills, com als seus néts.

- 1-Una capseta blanca, que s'obri i no se tanca.
- 2-Una capseta plena de rabassons que s'obri i se tanca.
- 3-Dos lluentos, dos punxentos, quatre tripo-trapos i un arruixador de mosques.
- 4-Ella l'espera amb allò badadot i ell li posa allò vermellot.
- 5-Verd en es camp, negre a sa plaça i vermellet a casa.

Solucions:

- 1-Un ou
- 2-La boca
- 3-Un bou
- 4-Una dona que compra carn.
- 5-El carbó.

LLEGIU

LA REVISTA

Miramar

ENTRETENIMENTS

Com els nostres padrins entretenien els seus néts

Una de les tasques més importants de totes les padrines és distreure als nets. Fer que les hores mortes i els horabaixes de pluja passin més aviat, més dolçament. Una padrina ha de conèixer mil contarelles i dites que provoquin una rialla o l'inici d'un joc.

Mamballetetes,
toca manetes,
toca-les tu
que les tens
petitetes.

Una coqueta
d'oli, oli,
sal i sal,
nyam per sa boqueta.

Hi ha un recó dins els records de la infància que són només per cançonetes, jocs i moixonies que ens han dedicat els grans i en especial les padrines.

Ui per ui,
nas per nas,
oreia amb beia.
Jas, boqueta jas!!

Serra, serra, serrador
serrarem aquest tió.
per amunt i per avall,
potadetes de cavall
o ninetes de paper.
Totes totes les me menjaré!!

Esser mare o padrina són dues coses ben diferents. Una mare estima els fills i els veu amb orgull, però la padrina per ventura alaba més els néts que els fills. Tenen per ells certa devoció o potser debilitat. Bé sigui perquè tenen més temps o perquè tenen menys mal de caps. El cert és que els nets podran guardar d'ella

Foto: A. S. D.

molts de records, de moments divertits, de consells...

Serra-mamerra,
un olla de terra,
un olla d'aram,
patapim! patapam!

Dit per a dit,
magre i pancit,
per quatre plometxos
que tens petitexos
te sents tan ric.
Amaga aquest dit.

La meva padrina ja va aprendre de sa mare, sa padrina Tonina, a gaudir dels nets, a perdre hores amb nosaltres. Jugant i parlant intentava ensenyar-nos a viure, a estimar els nostres pares, a estimar Valldemossa, a passar el rosari.

Un moscart de pico i tico anava el vespre de visita, i se'n menava una música i amb alla deia m'afico. Anem tots a donar un pico a ne'ls que estan adormits cantem, ballem, vangan crits i alerta a ses bufetades que si veis que fan grapades fugiu i no aneu d'enfits.

La meva padrina és el nexa, el punt de referència d'una nombrosa família de 40 persones: grans i petits, joves i no tan joves, d'aquí i d'altres terres, però tots tenen una cosa en comú: sa padrina Antònia, per als coneguts n'Antoinette de Can Gotzo.

Jo només sé que quan sigui gran vull ésser padrina.

Xesca Maria Cañellas i Serrano

C/ Arxiduc Lluís Salvador, 23
Telèfon 61 25 84
VALLDEMOSSA

ESPORTS

Futbol, tennis
bàsquet, etc.

REPARACIONS

NAUTIQUES
S. Oficial VOLVO
S. Oficial SOLE

TOT PER L'ESPORT

Niceto Alcalà Zamora, 22
Tel. 28 19 29
Palma de Mallorca

Reial Club Nàutic Palma
Tel. 71 10 50
Palma de Mallorca

Bar Restaurante

CA'N COSTA

Teléfono 61 22 63

07170 Valldemossa - Mallorca

**NOVA COL·LECCIÓ
PRIMAVERA - ESTIU**

NACRE
Moda

C/ DE LA ROSA, 25
VALLDEMOSSA

LA SEVA AGÈNCIA DE VIATGES AL POLÍGON DE SON CASTELLÓ

Gremi de Fusters, 11
Tel. 29 34 00 (8 línies)
Télex: 69120
Fax: 75 81 31

Sucursals a: Eivissa, Costa del Sol, Cala d'Or, Cala Ratjada.